

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 83.

Lördagen den 12 september, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets nr 3 förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

nr 261, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m., dels ock åtskilliga i anledning av propositionen väckta motioner;

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag av lånemedel för gäldande av kostnader för införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket; samt

nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 195—197 för tobak i gällande tulltaxa m. m.

§ 2.

Till avgörande förelåg särskilda utskottets nr 1 utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 58 angående ny härordning med flera propositioner i fråga om ordnandet av rikets försvarsväsen, ävensom i anledning av de inom riksdagens kamrar väckta motioner i dithörande ämnen. *Ang. ombildning av rikets försvar.*

Till särskilda utskottets nr 1 behandling hade överlämnats följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

- nr 58 angående ny härordning;
- » 59 med förslag till värnpliktslag;
- » 60 angående sjöförsvarets ordnande;
- » 61 med förslag till lag angående förlängd tjänstgöring i vissa fall för värnpliktiga, tillhörande flottan;
- » 80 med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd);
- » 81 med förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete;

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

- » 85 med förslag till förordning om värnsskatt m. m.;
- » 138 angående vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande;
- » 149 angående särskild ersättning till personal tillhörande infanteriregementes reserv och till viss övertalig personal vid infanteriregemente samt angående tillägg för vicekorpralsbeställning eller särskilda befälsarvoden till vissa volontärer vid infanteriet i anledning av övning vid armén av årsklassen 1914 yngre;
- » 153 angående riksdagens samtycke till antagande av ett utav svenska pansarbåtsföreningen gjort erbjudande av medel såsom bidrag till anskaffning av pansarbåtar;
- » 156 angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande;
- » 159 angående upprättande av reservstater vid armén;
- » 163 angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst;
- » 230 angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén;
- » 246 angående upprättande av reservstater vid marinen;
- » 247 angående ändring i och tillägg till gällande grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar; samt
- » 275 med förslag till ändrad lydelse av 9 och 24 §§ i det av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslaget till förordning om värnsskatt.

Därjämte hade till utskottet överlämnats följande inom riksdagens kamrar väckta motioner, som stode i samband med den ifrågasatta ombildningen av försvaret, nämligen:

inom första kammaren:

- nr 40 av herr *Klefbeck*, om ändring av 16 § 2 mom. värnpliktslagen;
- nr 54 av herr *H. H. K. Ericson* och greve *A. H. Wachtmeister* om upprepning av östra farleden i Karlskrona;
- nr 64 av herrar *Forssman* och *av Ekenstam*, om uppförande å kommandantsstaden av en platsbefälhavare i Tingstäde;
- nr 65 av herr *L. J. K. Larsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:t proposition, nr 58, angående ny härordning;
- nr 66 av herr *H. H. K. Ericson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, angående sjöförsvarets ordnande;
- nr 67 av friherre *Gripenstedt*, om ändring av § 27 värnpliktslagen;
- nr 68 av friherre *Fleming*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning;
- nr 69 av herr *Kvarnzelius m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning;

nr 70 av greve *C. B. Hamilton m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning; Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

nr 71 av herr *Kvarnzelius m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 72 av greve *C. B. Hamilton* och friherre *Fleming*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 73 av greve *C. B. Hamilton*, och friherre *Fleming*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 74 av herr *Kvarnzelius m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd);

nr 75 av herr *Kvarnzelius m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, angående sjöförsvarets ordnande;

nr 79 av herr *Rosén*, angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning beträffande möjligheten av förkortad övningstid för vissa värnpliktiga, tillhörande frivilliga skytteföreningar;

nr 83 av herr *Bondeson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till förordning om värnskatt m. m.; samt

nr 84 av herrar *Bergström* och *Kobb*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till förordning om värnskatt m. m.

inom andra kammaren:

nr 15 av herrar *Carlson* i Herrljunga och *Olausson*, om förhöjning av de värnpliktiges dagavlöning under rekrytutbildningen;

nr 32 av herr *Olausson m. fl.*, om meddelande av undervisning i navigation åt de vid flottan inskrivna värnpliktiga;

nr 151 av herr *Hagberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 167 av herr *Holmdahl*, om upprepning av östra inloppet till Karlskrona;

nr 173 av herr *Månsson*, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändring i grunderna för officersskårens rekrytering;

nr 174 av herr vice talmannen *D. Persson m. fl.*, om rätt för värnpliktig att under sommarrekrytskolan åtnjuta viss tids skördepermission;

nr 175 av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, med förslag att det värnpliktig tillkommande penningbidrag måtte bestämmas till 50 öre om dagen under all tjänstgöring;

nr 176 av herr *Thorsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning;

nr 177 av herr *Thorsson m. fl.*, om avslag å Kungl. Maj:ts förslag angående ökning av de värnpliktiges övningstid m. m.;

nr 178 av herr *Staaß m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning;

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

nr 179 av herr *Staaff m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 180 av herr *Staaff m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd);

nr 181 av herr *Staaff m. fl.*, om anslag till byggande av krigsfartyg m. m.;

nr 183 av herr *Lundgren*, om rätt för underofficer att vinna befördran till reservofficer;

nr 184 av herr *Gustafsson* i Örebro, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning;

nr 185 av herr *Wijk*, om ökat antal repetitionsövningar för vissa värnpliktige;

nr 186 av herr *Wijk*, i anledning av bestämmelserna i § 26 mom. 2 och 3 i Kungl. Maj:ts förslag till värnpliktslag;

nr 187 av herr *Wijk*, om ändring i de uti Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag upptagna bestämmelser angående de värnpliktiges övningstid;

nr 188 av herr *Johansson* i Brånalt m. fl., om anordnande för de värnpliktige av frivillig undervisning i vissa ämnen;

nr 189 av herr *Molin* i Dombäcksmark, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 190 av herr *Rydén*, om anslag till byggande av krigsfartyg m. m.;

nr 191 av herr *E. A. Nilson* i Örebro, angående omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren;

nr 192 av herr *Karlsson* i Mo, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, angående ny härordning;

nr 193 av herr *Åkerman* i Stockholm, om uppförande av 12 överstelöjtnantsbeställningar å gemensam stat för infanteriet;

nr 194 av herr *Åkerman* i Stockholm m. fl., med visst förslag i avseende å underofficersstaterna vid infanteriregementena;

nr 195 av herr *Åkerman* i Stockholm, om inrättande av 6 departementsskrivarebeställningar vid intendenturkåren;

nr 196 av herr *Åkerman* i Stockholm m. fl., om uppförande å kommandantsstaten av en platsbefälhavare i Tingstäde;

nr 201 av herr *Lindhagen*, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag;

nr 203 av herr *Holmdahl m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, angående sjöförsvarets ordnande;

nr 219 av herr *Indebetou m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till förordning om värnskatt m. m.;

nr 220 av herr *Thorsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till förordning om värnskatt m. m.;

nr 221 av herr *Karlsson* i Fjäl, angående avsättning av visst belopp för inlandsbanans framdragande m. m.;

nr 222 av herr *Karlsson* i Fjäl, angående den ifrågasatta värnskattens storlek;

nr 228 av herr *Leander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 156, angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande; samt

*Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)*

nr 245 av herr *Vahlquist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén.

Utskottet hemställde:

i *Afd. I, angående värnpliktslagen*,

1:o) att riksdagen — under förutsättning att riksdagen fattade beslut, som av Kungl. Maj:t godkändes, om antagande av ny härordning — med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till värnpliktslag icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas, måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, för sin del besluta antaga vid punkten fogat förslag till värnpliktslag;

2:o) att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida sådana för förseelser mot den militära strafflagen upprepade gånger straffade värnpliktiga, vilka kunde antagas öva ett demoraliserande inflytande å övriga värnpliktiga, lämpligen skulle kunna, avskilda från övriga värnpliktiga, vapenövas för sig själva eller användas till lämpliga för statens räkning erforderliga arbeten, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning;

3:o) att riksdagen, i anledning av herr Thorssons m. fl. motion nr 177, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huru genom lämpliga bestämmelser trygghet kunde vinnas för att vid arbetskonflikter militär icke måtte till ordningens upprätthållande utkommenderas annat än i sådana fall, då fara för oordningar av den omfattning, att tillgänglig civilordningsmakt icke ansåges tillräcklig, vore för handen, samt till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde för-
anleda;

4:o) att

- a) herr Klefbeck's motion nr 40,
- b) friherre Gripenstedts motion nr 67,
- c) herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 71,
- d) greve Hamiltons och friherre Flemings motion nr 72,
- e) greve Hamiltons och friherre Flemings motion nr 73,
- f) herr Roséns motion nr 79,
- g) herr Olaussons m. fl. motion nr 32,
- h) herr Hagbergs motion nr 151,
- i) herr D. Perssons m. fl. motion nr 174,
- j) herr Thorssons m. fl. motion nr 177,
- k) herr Staaffs m. fl. motion nr 179,
- l) herr Wijks motion nr 185,
- m) herr Wijks motion nr 186.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

- n) herr Wijks motion nr 187,
- o) herr Johanssons i Brånalt m. fl. motion nr 188,
- p) herr Molins i Dombäcksmark motion nr 189 och
- q) herr Lindhagens motion nr 201.

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under punkten 1:o), icke föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

5:o) att riksdagen — under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under punkten 1:o) — mätte, i anledning av herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 69, herrar Carlssons i Herrljunga och Olaussons motion nr 15, herr Magnussons i Tumhult m. fl. motion nr 175 och herr Staaffs m. fl. motion nr 178, besluta,

dels att det värnpliktig jämlikt § 35 mom. 2 och § 39 mom. 1 värnpliktslagen tillkommande penningbidrag skulle, i och med att den nya värnpliktslagens bestämmelser rörande tjänstgöringstiden trädde i tillämpning, utgå under tjänstgöring i linjen med 50 öre om dagen och under reservtruppövning och landstormsövning med 1 krona om dagen,

dels ock att det värnpliktig jämlikt § 35 mom. 2 värnpliktslagen tillkommande penningtillskott skulle utgå med 25 öre om dagen utom under tredje repetitions-(regements-)övningen vid fotfolket då detsamma skulle utgå med 50 öre om dagen till dem, som tjänstgjorde såsom underbefäl och uttagits enligt § 26 mom. 2 värnpliktslagen;

i Avd. II, angående härordningen,

A) att riksdagen — under förutsättning, att riksdagen fattade beslut, som av Kungl. Maj:t godkändes, om antagande av ny värnpliktslag — under förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 58 angående ny härordning icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, mätte bifalla vad utskottet, i anledning av samma proposition ävensom herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 69 och herr Staaffs m. fl. motion nr 178 i fjorton särskilda under A) intagna punkter föreslagit beträffande den nya härordningen;

B) att riksdagen mätte, i anledning av herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 69 och herr Staaffs m. fl. motion nr 178, uti skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning angående de omständigheter, under vilka personal i underbefäls ställning vid armén och marinen vid yngre år skulle kunna vinna befordran till officer och reservofficer, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning;

C) att riksdagen mätte, i anledning av herr Nilssons motion nr 191, uti skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande, huruvida väg- och vattenbyggnadskåren lämpligen borde omorganiseras i syfte att höja dess militära användbarhet och göra den till en vid krigstillfälle duglig officersreserv till fortifikationen;

D) att riksdagen måtte i anledning av herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 69, herr Thorssons motion nr 176 och herr Staafts m. fl. motion nr 178, uti skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och, om möjligt, för 1915 års riksdag framlägga förslag till sådan omorganisation av arméns musik, att kostnaderna för densamma komme att uppgå till högst två tredjedelar av statsverkets nuvarande utgifter för densamma;

*Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)*

E) att riksdagen måtte, i anledning av herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 69, herr Thorssons motion nr 176 och herr Staafts m. fl. motion nr 178, uti skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

dels att från kavalleriet och artilleriet utrangerade stamhästar måtte, i den mån de för ändamålet kunde finnas lämpliga, för fortsatt användning överföras till infanteriet och trängen,

dels ock att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda ej mindre i vad mån och enligt vilka grunder officerare, som tillhörde generalstaben, övriga staber och kavalleriet och som åtnjöte lönetillägg och furageersättning för tjänstehästar, skulle kunna göras beridna på kronan tillhöriga stamhästar, än även, huruvida och enligt vilka grunder det för statsverket kunde finnas fördelaktigt att för artilleriets behov anskaffa kronan tillhöriga draghästar, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning; samt

F) att

- 1:o) herrar Forssmans och av Ekenstams motion nr 64,
- 2:o) herr Larssons m. fl. motion nr 65,
- 3:o) friherre Flemings motion nr 68,
- 4:o) greve Hamiltons m. fl. motion nr 70,
- 5:o) herr Månssons motion nr 173,
- 6:o) herr Thorssons motion nr 176,
- 7:o) herr Lundgrens motion nr 183,
- 8:o) herr Gustafssons motion nr 184,
- 9:o) herr Karlssons motion nr 192,
- 10:o) herr Åkermans motion nr 193,
- 11:o) herr Åkermans m. fl. motion nr 194,
- 12:o) herr Åkermans motion nr 195, och
- 13:o) herr Åkermans m. fl. motion nr 196

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under punkterna A)—E), icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

i *Avd. III, angående sjöförsvarets ordnande,*

A) att riksdagen — under förklarande att Kungl. Maj:ts propositioner nr 60 angående sjöförsvarets ordnande, nr 153 angående riksdagens samtycke till antagande av ett utav Svenska pansarbåtsföreningen gjort erbjudande av medel såsom bidrag till anskaffning av pansarbåtar samt nr 156 angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande icke kunnat oförändrade av riks-

Ang. om bild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

dagen bifallas — måtte, i anledning av samma propositioner samt herr Kvarnzelius m. fl. motion nr 75 och herr Staaffs m. fl. motion nr 181 ävensom herr Rydén's motion nr 190, besluta

beträffande flottan

1. att för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygsmateriel:

a) bevilja ett anslag av 32,000,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 6,400,000 kronor;

b) medgiva att Kungl. Maj:t finge disponera de av 1911 års riksdag för nyanskaffning av krigsfartygsmateriel beviljade, ännu icke använda medel, 3,880,000 kronor, ävensom av 1912 och 1913 års riksdagar till krigsfartygsmateriel avsatta medel, tillhoppa 3,550,000 kronor, eller således sammanlagt 7,430,000 kronor;

c) likaledes medgiva, att Kungl. Maj:t finge mottaga den av Svenska pansarbåtsföreningen erbjudna gåvan, såvitt anginge två pansarbåtar, alltså till ett belopp av 2,500,000 kronor; samt

d) under förutsättning att vad utskottet hemställde i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående ny värnpliktslag och sjöförsvarets ordnande samt angående värnsskatt och värnsskattefond vunne riksdagens bifall, bevilja ett ytterligare anslag av 3,302,000 kronor, att utgå av värnsskattemedel, samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 100,000 kronor;

2. att de under punkterna 1. a), b), c) och d) här ovan upptagna belopp skulle användas dels till byggande av två pansarbåtar och fyra jagare dels till byggande av undervattensbåtar för en sammanlagd beräknad kostnad av 9,750,000 kronor och dels för påbörjande eller byggande av ytterligare krigsfartygsmateriel av slag, varom framdeles av Konung och riksdag bestämdes.

3. att, under förutsättning att vad utskottet hemställde i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående ny värnpliktslag och sjöförsvarets ordnande samt angående värnsskatt och värnsskattefond vunne riksdagens bifall:

a) till anskaffning av bärgningsmateriel för undervattensbåtar för år 1915 bevilja ett anslag av 250,000 kronor, att utgå av värnsskattemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1914 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna detta belopp;

b) för ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtarna Oden, Thor. Niord, Dristigheten, Åran, Wasa, Manligheten och Oscar II bevilja ett anslag av 590,500 kronor, att utgå av värnsskattemedel, och därav för år 1915 anvisa ett belopp av 297,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under år 1914 av tillgängliga medel i mån av behov förskottsvis utanordna 192,000 kronor;

c) till ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar för år 1915 bevilja ett anslag av 385,000 kronor, att utgå av värnsskattemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta

belopp under år 1914 av tillgängliga medel i mån av behov förskottsvis utanordna 210,000 kronor;

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

d) för anskaffning av torpedmateriel för flottan bevilja ett anslag av 300,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 50,000 kronor;

e) för anskaffning av minmateriel för flottan bevilja ett anslag av 300,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 50,000 kronor;

f) för anläggande av ny docka vid flottans station i Stockholm, vilken anläggning beräknats kosta 1,400,000 kronor, av värnskattemedel för år 1915 avsätta ett belopp av 300,000 kronor;

g) för anläggande av en örlogsdepå vid Härnösand bevilja ett anslag av 1,700,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år 1915 anvisa ett belopp av 100,000 kronor; samt

h) till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, bevilja ett anslag av 1,450,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 560,000 kronor;

4. att år 1919 i staten för flottans officerskår halva antalet underlöjtnantsbeställningar skulle hava ersatts med ett motsvarande antal fänriksbeställningar;

beträffande kustartilleriet

5. att efter genomförd organisation år 1919 den med fasta avlöningsförmåner anställda stampersonalen skulle utgöras av

1 chef för kustartilleriet (generalsperson); samt

följande på Vaxholms och Karlskrona kustartilleriregementen samt Älvsborgs och Hemsö kustartillerikårer fördelade personal, nämligen:

- 2 överstar,
- 4 överstelöjtnanter,
- 8 majorer,
- 28 kaptener av 1:a klassen,
- 24 kaptener av 2:a klassen,
- 49 löjtnanter,
- 13 underlöjtnanter,
- 12 fänrikar,
- 67 underofficerare av 1:a graden,
- 133 underofficerare av 2:a graden,
- 253 manskap i 1:a lönegraden,
- 353 manskap i 2:a lönegraden,
- 425 manskap i 3:e lönegraden,
- 257 manskap i 4:e lönegraden,
- 1 regementspastor och
- 1 fästningspredikant;

6. att, under förutsättning att vad utskottet hemställde i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående ny värnpliktslag och

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

sjöförsvarets ordnande samt angående värnskatt och värnskattefond
vunne riksdagens bifall:

a) till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet
av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, bevilja ett anslag
av 819,700 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år
1915 anvisa ett belopp av 386,200 kronor;

b) till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av
det fasta kustförsvaret med undantag av Fårösunds kustposition be-
vilja ett anslag av 13,748,690 kronor, att utgå av värnskattemedel,
och därav för år 1915 anvisa ett belopp av 2,750,000 kronor, med
rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda summa under år 1914 av
tillgängliga medel utanordna för arbetenas påbörjande erforderliga
belopp; samt

c) av värnskattemedel för år 1915 avsätta ett belopp av 225,000
kronor, att användas till försvarsanstalter på Gottland, på sätt fram-
deles av Konung och riksdag närmare bestämdes; samt

7. att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag, att
framläggas för 1915 års riksdag, huruvida Fårösunds kustposition
lämpligen skulle kunna ersättas av andra försvarsanstalter;

B) att

1:o herr Ericsons och greve Wachtmeisters motion nr 54,

2:o herr Ericsons m. fl. motion nr 66,

3:o herr Holmdahls motion nr 167,

4:o herr Holmdahls m. fl. motion nr 203 och

5:o herr Leanders motion nr 228

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

i *Avd. IV, angående förlängd tjänstgöring i vissa fall för flot-
tans värnpliktiga*, att Kungl. Maj:ts proposition nr 61 icke måtte av
riksdagen bifallas;

i *Avd. V, angående familjeunderstöd*, att riksdagen, under för-
klarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 80 icke kunnat oföränd-
rad antagas, måtte, i anledning av samma proposition ävensom herr
Kvarnzelius m. fl. motion nr 74 och herr Staaffs m. fl. motion nr
180, för sin del godkänna ett av utskottet framlagt förslag till för-
ordning om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 1 juni 1912
om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familje-
understöd);

i *Avd. VI, angående förbud mot värnpliktigs skiljande från
tjänst eller arbete*, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 81, måtte för sin del antaga ett av utskottet framlagt
förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från
tjänst eller arbete;

i *Avd. VII, angående upprättandet av reservstater vid armén*,
att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, måtte
godkänna upprättandet av reservstater vid armén i huvudsaklig över-
ensstämmelse med vissa av utskottet förordade allmänna grunder;

i *Avd. VIII, angående ändring i pensioneringsgrunderna för arméns befäl och underbefäl*, att riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 163 icke kunnat oförändrad bifallas, måtte, i anledning av samma proposition, för sin del godkänna ett av utskottet framlagt förslag till kungörelse om ändrad lydelse av punkterna 6, 7 och 8 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst;

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

i *Avd. IX, angående upprättande av reservstater vid marinen*, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 246, måtte godkänna upprättandet av reservstat vid marinen i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av utskottet förordade allmänna grunder;

i *Avd. X, angående ändring i pensioneringsgrunderna för marins befäl och underbefäl*, att riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 247 icke kunnat oförändrad bifallas, måtte, i anledning av samma proposition, för sin del godkänna av utskottet framlagt förslag till kungörelse om vissa ändringar i och tillägg till de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar m. m.;

i *Avd. XI, angående värnskatten*,

1:o att riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts uti propositionerna nr 85 och 275 framlagda förslag till förordning om värnskatt icke kunnat oförändrat bifallas, måtte, i anledning av samma propositioner, antaga i punkten intaget förslag till förordning om värnskatt;

2:o att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 85 därom framställda förslag, måtte antaga i punkten intaget förslag till förordning angående statsverkets värnskattefond;

3:o att

- a) herr Bondesons motion nr 83,
- b) herrar Bergströms och Kobbs motion nr 84,
- c) herr Indebetous m. fl. motion nr 219,
- d) herr Thorssons motion nr 220,
- e) herr Karlssons i Fjäl motion nr 221 samt
- f) herr Karlssons i Fjäl motion nr 222

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under punkten 1:o), icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

i *Avd. XII, angående vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande*,

att riksdagen — under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under avdelning I angående ny värnpliktslag, punkten 1, avdelning II angående ny härordning, punkten A, samt avdelning XI angående värnskatt och värnskattefond, punkterna 1 och 2 — måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138,

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

dels till bestridande av kostnaderna för övning vid armén av årsklassen 1914 yngre bevilja ett anslag av 11,098,186 kronor att utgå av värnskattemedel samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 6,643,682 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under år 1914 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 55,000 kronor;

dels, utöver det å fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen för år 1915 upptagna belopp av 225,000 kronor för ordnande av landstormsförråd, till anskaffande av intendenturmateriel bevilja ett anslag av 12,775,887 kronor att utgå av värnskattemedel samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 3,775,000 kronor ävensom medgiva, att avtal å kronans vägnar finge i föreskriven ordning träffas med leverantörer om leveranser av intendenturmateriel för 13,000,887 kronor, på villkor beträffande betalningstiden att betalning erlades år 1915 med högst 4,000,000 kronor eller det belopp, som i statsverkspropositionen och av utskottet sammanlagt föreslagits till anvisning för ifrågavarande ändamål under år 1915, år 1916 med högst 4,000,000 kronor, år 1917 med högst 4,000,000 kronor och år 1918 med högst 1,000,887 kronor;

dels, utöver de å fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen för år 1915 upptagna belopp av 600,000 kronor för fortsatt anskaffning av mobiliseringsammunition för eldhandvapen samt uppförande av behövlige förrädslokaler därför, av 165,000 kronor för fortsatt anskaffning av nya eldhandvapen (gevär och karbiner) och av 30,000 kronor för fortsatt anskaffning av pistoler m. m., till anskaffande av artillerimateriel bevilja ett anslag av 10,632,600 kronor att utgå av värnskattemedel samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 2,705,000 kronor ävensom medgiva, att avtal å kronans vägnar finge i föreskriven ordning träffas med leverantörer om leveranser av artillerimateriel för 11,427,600 kronor, på villkor beträffande betalningstiden att betalning erlades år 1915 med högst 3,500,000 kronor eller det belopp, som i statsverkspropositionen och av utskottet sammanlagt föreslagits till anvisning för ifrågavarande ändamål under år 1915, år 1916 med högst 3,500,000 kronor, år 1917 med högst 3,500,000 kronor och år 1918 med högst 927,600 kronor;

dels till anskaffande av ingenjörmateriel bevilja ett anslag av 3,050,242 kronor att utgå av värnskattemedel samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 1,016,748 kronor ävensom medgiva, att avtal å kronans vägnar finge i föreskriven ordning träffas med leverantörer om leveranser av ingenjörmateriel för 3,050,242 kronor, på villkor beträffande betalningstiden att betalning erlades år 1915 med högst 1,016,748 kronor eller det belopp, som av utskottet föreslagits till anvisning för ifrågavarande ändamål under år 1915, år 1916 med högst 1,016,747 kronor och under år 1917 med högst 1,016,747 kronor;

dels till anskaffande av sjukvårds- och veterinärmateriel bevilja ett anslag av 650,000 kronor att utgå av värnskattemedel samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 325,000 kronor ävensom medgiva, att avtal å kronans vägnar finge i föreskriven ordning träffas

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

med leverantörer om leveranser av sjukvårds- och veterinärmateriel för 650,000 kronor, på villkor beträffande betalningstiden att betalning erlades år 1915 med högst 325,000 kronor eller det belopp, som av utskottet föreslagits till anvisning för ifrågavarande ändamål under år 1915, och år 1916 med högst 325,000 kronor;

dels utöver det å fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen för år 1915 upptagna belopp av 170,000 kronor, till befästningsarbeten m. m. vid Boden för år 1915 anvisa ett belopp av 1,498,000 kronor att utgå av värnskattemedel;

dels ock till befästningsarbeten m. m. vid Tingstäde för år 1915 anvisa ett belopp av 774,000 kronor att utgå av värnskattemedel;

i *Avd. XIII angående vissa byggnadsföretag vid armén,*

1:o att riksdagen — under förutsättning av bifall till vad utskottet hemställt under avdelning I punkten 1:o) om ny värnpliktslag, under avdelning II punkten A. om ny härordning, under avdelning XI punkterna 1:o) och 2:o) om värnsskatt och värnskattefond och under avdelning XII om vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande — måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts föresvarande proposition nr 230,

dels för vissa byggnadsföretag vid armén m. m. bevilja av utskottet föreslagna anslagsbelopp;

dels ock förklara att samtliga ifrågavarande belopp, som anvisades eller avsattes för år 1915, skulle förskottsvis utgå av värnskattemedel och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försålles, kunde komma att inflyta;

dels slutligen bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1914 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna högst en femtedel av det belopp, som för vart och ett av de i punkten omförmälda ändamål anvisats.

2:o) att herr Vahlquists motion nr 245 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

i *Avd. XIV, angående ersättning till reservpersonal vid armén för viss tjänstgöring under år 1915,* att riksdagen — under förutsättning av bifall till vad utskottet under avdelningen XII hemställt rörande vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande — måtte lämna vissa medgivanden beträffande ersättning till reservpersonal vid armén för viss tjänstgöring under år 1915.

Vid utlåntaget voro emellertid fogade:

dels reservationer beträffande utskottets förslag i dess helhet av herrar *Staaß, D. K. Bergström, Kvarnzelius, K. M. B. Hellberg, Kobb, B. A. Petrén, E. A. Nilson* i Örebro och *Adelswärd*; av herr *D. K. Bergström*; samt

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

av herrar *A. C. Lindblad, Branting, Thorsson, Rydén och Lars-son* i Västerås;
dels ock åtskilliga reservationer beträffande utskottets hemställan under de särskilda avdelningarna.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning begärdes ordet av

Herr *St a a f f* som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att utskottets hemställanden måtte föredragas avdelning efter avdelning och punkt efter punkt inom varje avdelning, i den ordning de i utlåtandet finnas upptagna, samt att vid behandlingen av utskottets hemställan under punkt 1:o i avdelning I överläggningen måtte få röra sig om alla de ämnen utlåtandet innefattar.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Avd. I.

Punkten 1:o).

Enligt utskottets förslag skulle nedannämnda paragrafer i värnpliktslagen lyda sålunda:

§ 3.

1. Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden i beväringen är femton år, elva år i första och därefter fyra år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjänstetidens längd för de inkallade.

2. Under den tid, värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 6.

1. Yngling må redan det år, då han fyller nitton år, anmäla sig till att inskrivas för utbildning till underbefäl eller fackman vid fotfolket, trängen eller intendenturtrupperna eller att för utbildning vid Norrbottens regemente uttagas från annat regementes inskrivningsområde.

För bifall härtill fordras, att han är vapenför och i övrigt lämplig till den tjänstgöring, vartill han anmäler sig.

2. Yngling, vilken avlagt studentexamen eller erhållit avgångsbetyg från gymnasiet tredje ring vid allmänt läroverk eller som vid annan läroanstalt förvärvat ett kunskapsmätt, som, enligt vad Konungen förordnar, skall anses däremot svara, ävensom yngling, vilken vid navigationsskola avlagt sjökaptens- eller styrmansexamen eller å maskinistavdelning annan examen än maskinistexamen av tredje klass, må redan det år, då han fyller aderton eller nitton år, anmäla sig till inskrivning.

För bifall härtill fordras att vara vapenför; dock må jämväl sådan i detta moment nämnd till krigstjänst duglig men icke vapenför yngling inskrivas, som med visshet kan förutses icke bliva vapenför till inträdet i värnpliktsåldern.

3. Annan yngling, än i mom. 2 avses, må ock redan det år, då han fyller aderton eller nitton år, anmäla sig till inskrivning för utbildning till plutonchef eller motsvarande befattning. Jär han, på sätt Konungen förordnar, visar sig äga förutsättningar för dylik utbildning.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

För bifall till sådan anmälan fordras att vara vapenför.

4. För en var enligt mom. 1, 2 eller 3 inskriven räknas den i § 3 mom. 1 angivna tjänstetiden i beväringen från och med det år, då han fyllde tjugu år.

5. Vad i denna lag stadgas om värnpliktiga gäller i tillämpliga delar för de enligt denna § inskrivna, även innan de i värnpliktsåldern inträtt.

§ 24.

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid marinen, vartill han inskrivits eller överförs, dock att i de fall, Konungen prövar erforderligt, värnpliktig skall vara skyldig att även vid annat truppslag eller i annan tjänst fullgöra tjänstgöring, där sådant ej medför förändring av tjänstgöringstiden.

§ 26.

1. Värnpliktiga tilldelas fotfolket, rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna samt tjänst i marinen, på sätt §§ 19 och 22 bestämma.

2. Av fotfolket och trängen i egentlig trängtjänst samt intendenturtrupperna tilldelade vapenföra värnpliktiga uttagas högst fjorton procent för utbildning till underbefäl eller fackmän.

3. Av trängen i sjukbårartjänst och i egentlig sjukvårdstjänst tilldelade vapenföra värnpliktiga uttagas högst tio procent för utbildning till underbefäl eller fackmän.

§ 27.

1. Vapenför värnpliktigs utbildningstid.

A. Vapenför värnpliktig, med undantag av dem, som nämnas under B, C eller D i detta moment, är, sedan han blivit inskriven, skyldig att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *fotfolket* i sammanlagt trehundrafyrtio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras: med en första tjänstgöring om tvåhundrafemtio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under vart och ett av andra, tredje och fjärde åren; dock att

värnpliktiga, som uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, skola tjänstgöra i sammanlagt fyrahundra dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

med en första tjänstgöring om trehundra tio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under vart och ett av andra, tredje och fjärde åren;

b) vid *rytteriet* i sammanlagt trehundra sextiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras: med en första tjänstgöring om tvåhundra åttio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om fyrtiotvå dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

c) vid *fältartilleriet* och *positionsartilleriet* i sammanlagt trehundra sextiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om tvåhundra åttio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om fyrtiotvå dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

d) vid *fästningsartilleriet* och *fästningsingenjörtrupperna* i sammanlagt trehundra sextiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om tvåhundra nittiofem dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettiofem dagar under vart och ett av tredje och fjärde åren;

e) vid *fältingenjör-* och *fälttelegraftrupperna* i sammanlagt trehundra sextiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om tvåhundra nittiofem dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettiofem dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

f) vid *trängen* och *intendenturtrupperna* i sammanlagt tvåhundra fyrtio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *trängen i egentlig trängtjänst* och *i sjukbärartjänst*:

med en första tjänstgöring om etthundra femtio dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om trettio dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

vid *trängen i egentlig sjukvårdstjänst*:

med en första tjänstgöring om etthundra åttio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under vartdera av andra och fjärde åren; samt

vid *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om tvåhundra tio dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under fjärde året; dock att

värnpliktiga, som vid trängen eller intendenturtrupperna uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, skola tjänstgöra i sammanlagt trehundrasextiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

med en första tjänstgöring om tvåhundrasjuttiofem dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om trettio dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

g) vid *marinen* i nedan angivna antal dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

av *de å sjömanshus inskrivna värnpliktiga* i trehundrasextio dagar i en följd med början under första året, samt

av *de å sjömanshus icke inskrivna värnpliktiga*:

om de inskrivits till sjötjänst eller stationstjänst, i trehundrasextio dagar, antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock, där Konungen till följd av särskilda omständigheter prövar nödigt, med en första tjänstgöring om tvåhundrasextio dagar under första eller andra eller under första och andra året samt en repetitionsövning om etthundra dagar under fjärde året;

om de inskrivits till kustartilleritjänst, i trehundrasextiofem dagar, med en första tjänstgöring om trehundra- och tjugutre dagar, som tager sin början under första eller andra året, och en repetitionsövning om fyrtiotvå dagar under fjärde året.

B. Vapenför värnpliktig, vilken avlagt studentexamen eller erhållit avgångsbetyg från gymnasiet tredje ring vid allmänt läroverk eller som vid annan läroanstalt förvärvat ett kunskapsmått, som, enligt vad Konungen förordnar, skall anses däremot svara, så ock vapenför värnpliktig, som vid navigationsskola avlagt sjökapten- eller styrmansexamen eller å maskinistavdelning annan examen än maskinistexamen av tredje klass, är, sedan han blivit inskriven, skyldig att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *hären* i sammanlagt fyrahundraåttiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om minst fyrahundra dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning under vart och ett av andra och tredje åren;

b) vid *marinen* i femhundra dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

i annan tjänst än kustartilleritjänst i en följd med början under första året samt

i kustartilleritjänst med en första tjänstgöring om fyrahundra-femtioåtta dagar, som tager sin början under första året, och med en repetitions-(regements-)övning om fyrtiotvå dagar under tredje året.

C. Vapenför värnpliktig, vilken vid inskrivningsförrättningen, på sätt Konungen närmare förordnar, visar sig äga förutsättningar för utbildning till plutonchef eller motsvarande befattning, må fullgöra sin värnpliktstjänstgöring på sätt under B föreskrives, ändå att

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

han icke avlagt där omförmält kunskapsprov. Har sådan värnpliktig, enligt vad i § 6 mom. 3 sägs, blivit inskriven redan det år, då han fyllde aderton eller nitton år, är han skyldig att fullgöra sin värnpliktstjänstgöring enligt bestämmelserna under B.

D. Idkar värnpliktig, som i punkten B avses, vid någon statens högskola eller annan därmed jämförlig högre läroanstalt studier för utbildning till läkare, tandläkare, veterinär eller maskiningenjör eller eljest i sådana ämnen, att hans insikter kunna vara till särskilt gagn för krigsmakten, eller gör i nämnda punkt avsedd värnpliktig sannolikt, att han kommer att idka sådana studier, må, där hans insikter anses bliva bättre tillgodogjorda genom värnplikts-tjänstgöringens fullgörande i annan ordning än i sagda punkt föreskrives, Konungen förordna, att, enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar, tjänstgöringen skall, med rätt till avbrott under viss tid för studiekursens fullföljande, fullgöras med dels militärutbildning dels fackutbildning och facktjänstgöring, varvid den värnpliktige må åtnjuta högst fyrtiofem dagars minskning av den enligt detta moment för honom bestämda tjänstgöringstiden. Har ej den värnpliktige före utgången av den tid, under vilken tjänstgöringen fått avbrytas, avlagt de studieprov Konungen bestämmer, skall den värnpliktige, enligt vad Konungen föreskriver, fullgöra den tjänstgöring, som på grund av bestämmelserna under B åligger honom; och räknas därvid genomgången militärutbildning honom till godo på sätt Konungen prövar skäligh.

E. Under A avsedd värnpliktig, som tillhör fotfolket, rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet, fältingenjör- eller fälttelegraftrupperna, äger, sedan han påbörjat honom åliggande första tjänstgöring, på därom gjord framtällning kvarstanna i tjänstgöring intill slutet av första repetitionsövningen.

Vapenför värnpliktig, som för utbildning vid Norrbottens regemente eller Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrivningsområde, må, på sätt Konungen finner gott förordna, fullgöra honom åliggande första tjänstgöring samt en, två eller tre repetitionsövningar i en följd med början under första eller andra året.

Vapenför värnpliktig, som tilldelats Karlskrona eller Vaxholms grenadjärregemente, fästningsartilleriet eller fästningsingenjörtrupperna, må, på sätt Konungen finner gott förordna, fullgöra honom åliggande första tjänstgöring och första repetitionsövning i en följd med början under första eller andra året.

Vapenför värnpliktig, som för utbildning vid Norrbottens kavallerikår uttagits från annat än Norrbottens regementes inskrivningsområde, må, på sätt Konungen finner gott förordna, fullgöra honom åliggande första tjänstgöring samt repetitionsövningar i en följd.

F. Repetitionsövning må icke, där ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, äga rum

vid de inom Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Väster-

bottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti, samt vid övriga fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

*Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)*

2. Icke vapenför värnpliktigs utbildningstid.

A. Icke vapenför värnpliktig, med undantag av dem, som nämnas under B eller C i detta moment, är, sedan han blivit inskriven, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning tjänstgöra sammanlagt tvåhundrafyrtio dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren.

B. Icke vapenför värnpliktig, vilken avlagt studentexamen eller erhållit avgångsbetyg från gymnasiets tredje ring vid allmänt läroverk eller som vid annan läroanstalt förvärvat ett kunskapsmätt, som, enligt vad Konungen förordnar, skall anses däremot svara, är, sedan han blivit inskriven, skyldig att, på sätt Konungen närmare bestämmer; under fredstid för sin utbildning tjänstgöra trehundrasextiofem dagar i en följd med början under första eller andra året.

C. Icke vapenför värnpliktig, som vid navigationsskola avlagt sjökaptens- eller styrmansexamen eller å maskinistavdelning annan examen än maskinistexamen av tredje klass, är, sedan han blivit inskriven, skyldig, att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning tjänstgöra i trehundrasextio dagar i en följd med början under första eller andra året.

D. Beträffande värnpliktig, som i punkten B sägs, skall, där han idkar eller gör sannolikt att han kommer att idka sådana studier, som i mom. 1 D. avses, vad i sistnämnda lagrum stadgas äga motsvarande tillämpning; och må för värnpliktig, som inom föreskriven tid fullgjort de studieprov Konungen bestämmer, den i punkten B av detta moment stadgade tjänstgöringstiden minskas med högst sextio dagar samt värnpliktig, som icke i behörig tid avlagt de föreskrivna studieproven, vid fullgörande av den honom enligt samma punkt åliggande tjänstgöring räkna sig genomgången militärutbildning till godo på sätt Konungen prövar skäligt.

E. Värnpliktig, vilken inskrivits såsom vapenför, men senare befinnes icke vapenför, är skyldig tjänstgöra i sammanlagt det antal dagar, som i detta moment för varje fall sägs. Sådan värnpliktig äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom vapenför.

3. Reservtruppövning.

Vapenför värnpliktig, vilken tilldelats hären, med undantag av dem, som nämnas i mom. 1 D av denna §, är skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, delta i reservtruppövning:

vid fotfolket, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna,

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

trängen och intendenturtrupperna i högst femton dagar under nionde eller tionde året, samt
vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingen-
jör- och fälttelegraftrupperna i högst tjugufem dagar under femte
eller sjätte året.

4. Särskilda bestämmelser.

Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindrat att återkomma till station av flottan och bliva avmönstrat, innan tiden för den tjänstgöring, till vilken den värnpliktige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess avmönstringen ägt rum. Ersättning för den överskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.

Har värnpliktig under i mom. 1, 2 eller 3 föreskriven tjänstgöring blivit fälld till straff för rymning eller för olovligt undanhållande av minst ett dygns varaktighet, eller har hans tjänstgöring avbrutits för verkställighet av straffarbete eller omedelbart ådömt fängelsestraff, skall den tid, under vilken han var rymd eller olovligen undanhöll sig eller hans tjänstgöring sålunda var avbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I vad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del av tjänstgöringen, samt i vilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 28.

1. Då rikets försvar det kräver, så ock när det erfordras till stillande av uppror, må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller de större eller mindre delar därav, som finnas behövliga.

2. Därest i anseende till krig eller för avvärjande av befarat eller börjat angrepp det för rikets försvar finnes nödigt, att beväringens andra uppbåd, eller någon del därav i skilda orter eller vid olika truppslag av hären eller vid marinen, inkallas, må Konungen därom förordna, sedan han statsrådet hört och, såvida riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar skall sammanträda, låtit utfärda riksdagskallelse.

Vad nu stadgats angående ordningen för andra uppbådet inkallande har icke tillämpning i fråga om delar därav, vilka tillhöra Gottlands inskrivningsområde eller må vara avsedda att utgöra besättningar i rikets fästningar, utan gäller i avseende å sådana delar av andra uppbådet vad i mom. 1 föreskrivits.

3. Utom rikets gränser må beväringens första uppbåd vid hären användas endast till rikets försvar, och efter det att statsrådet blivit hört samt riksdagskallelse utfärdats. Utan riksdagens medgivande må beväringens andra uppbåd vid hären icke användas utom rikets gränser.

§ 34.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

1. Värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller marinen eller vid härens eller marinens reserv under sammanlagt minst två år, skall efter avgången från sagda anställning, så länge han i följd av sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Detsamma gäller ock värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, så framt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöyningar.

2. I mom. 1 nämnd värnpliktig anses hava fullgjort den i § 27 föreskrivna första tjänstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsövning samt reservtruppövning.

Har den fasta anställningen vid hären eller marinen eller vid härens eller marinens reserv uppgått till minst tre år, anses den värnpliktige hava fullgjort all den i § 27 mom. 1 eller 2 föreskrivna tjänstgöring, men är, om han tillhör hären, skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i reservtruppövning. Detsamma gäller ock den, som, under fast anställning vid hären eller dess reserv, undergått rekrytutbildning samt deltagit i tre repetitionsövningar, ävensom den, vilken såsom värnpliktig fullgjort första tjänstgöring och en repetitionsövning samt därefter varit fast anställd under minst två år.

icke vapenför värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller marinen eller vid härens eller marinens reserv, äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig det antal dagar, han varit fast anställd.

I vad mån fast anställning vid krigsmakten i övriga fall må anses motsvara tjänstgöring i beväringen, bestämmer Konungen.

3. Värnpliktig, som omförmäles i § 27 mom. 1 B eller C eller mom. 2 B eller C. tillhör första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen.

4. Den, som avlagt medicine kandidatexamen samt fullgjort därefter följande föreskrivna propedeutiska kurser och grundläggande tjänstgöring, tillhör beväringens första uppbåd under hela sin värnpliktstid.

§ 54.

1. Beträffande värnpliktig, som inskrivits år 1899 eller tidigare, skola bestämmelserna i § 27 och § 36 mom. 1 icke tillämpas.

Beträffande värnpliktig, som inskrivits under något av åren 1900—1907, skola bestämmelserna i § 27 icke tillämpas.

Beträffande värnpliktig, som inskrivits under något av åren 1908—1913 eller som år 1914 inskrivits enligt bestämmelserna i den äldre lagen, skall vad i § 27 mom. 1, 2 och 4 av denna lag stadgas icke vinna tillämpning.

I fråga om värnpliktig, som ovan i detta moment avses, gälle vad i § 27 av den äldre lagen stadgas.

2. Föreskrifterna uti § 27 mom. 1 A a) skola icke tillämpas beträffande vapenför värnpliktig, som år 1914 inskrives enligt § 52 och

Ang. utbildning av rikets försvar.
(Forts.)

tilldelas fotfolket, utan är sådan värnpliktig i stället skyldig att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra sammanlagt tvåhundraogjuttio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om etthundraåttio dagar under andra året samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under vart och ett av andra, tredje och fjärde åren.

Vid tillämpning beträffande värnpliktiga, som år 1914 inskrivas enligt § 52, av övriga bestämmelser i § 27 skall år 1915 vara första tjänstgöringsåret och tjänstgöringen under de följande åren jämkas i enlighet härmed.

3. Beträffande sådan å sjömanshus inskriven värnpliktig, som inskrives under år 1915 och tilldelas marinen, skola föreskrifterna uti § 27 mom. 1 A g) icke tillämpas. Sådan värnpliktig är i stället skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid trehundraogsextio dagar i en följd med början under första eller andra året.

Uti en vid denna punkt fogad reservation hade herrar *A. C. Lindblad, Branting, Thorsson, Rydén* och *Larsson* i Västerås, i avslutning till vad som anförts i deras reservation beträffande utskottets förslag i dess helhet och med anledning av herr *Thorssons* m. fl. motion nr 177, förklarat sig anse, att ifrågavarande paragrafer bort hava följande lydelse:

§ 3.

1. Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden i beväringen är femton år, tio år i första och därefter fem år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjänstetidens längd för de inkallade.

2. Under — — — — landstormen.

§ 6.

1. Yngling må redan det år, då han fyller nitton år, anmäla sig till att inskrivas för utbildning till underbefäl eller fackman vid fotfolket, trängen eller förplägnadstrupperna eller att för utbildning vid Norrbottens regemente uttagas från annat regementes inskrivningsomåde.

För bifall härtill fordras, att han är vapenför och i övrigt lämplig till den tjänstgöring, vartill han anmäler sig.

2. Annan yngling må ock redan det år, då han fyller aderton eller nitton år, anmäla sig till inskrivning för utbildning till plutonchef eller motsvarande befattning, där han, på sätt Konungen förordnar, visar sig äga förutsättningar för dylik utbildning.

För bifall till sådan anmälan fordras att vara vapenför.

För en var enligt mom. 1 eller 2 inskriven räknas den i § 3

mom. 1 angivna tjänstetiden i beväringen från och med det år, då han fyllde tjugu år.

3. Vad i denna lag stadgas om värnpliktiga gäller i tillämpliga delar för de enligt denna § inskrivna, även innan de i värnplikts-åldern inträtt.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

§ 24.

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid marinen, vartill han inskrivits eller överförs. dock att i de fall, Konungen prövar erforderligt, icke vapenför värnpliktig skall vara skyldig att även vid annat truppslag eller i annan tjänst fullgöra tjänstgöring.

§ 26.

1. Värnpliktiga tilldelas — — — lika med utskottet — — — bestämma.

2. Av fotfolket och trängen i egentlig trängtjänst samt intendenturtrupperna tilldelade vapenföra värnpliktiga uttagas, på sätt Konungen närmare förordnar, vid inskrivningen högst tio procent för utbildning till underbefäl eller fackmän.

3. Av trängen — — — lika med utskottet — — — fackmän.

§ 27.

1. Vapenför värnpliktig är, sedan han blivit inskriven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan anges, nämligen:

a) vid *fotfolket* i sammanlagt etthundraåttio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras: med en första tjänstgöring om etthundratjugu dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om tjugu dagar under vart och ett av första, andra och tredje åren; dock att härifrån göras följande undantag, nämligen:

att värnpliktiga, som uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, skola tjänstgöra i sammanlagt trehundrasextiofem dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om trehundrafem dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om tjugu dagar under vart och ett av andra, tredje och fjärde åren;

att värnpliktiga vid fästningsinfanteriet och till kulsprutetjänst uttagna skola tjänstgöra i sammanlagt tvåhundrafyrtio dagar, fördelade på sätt Konungen närmare förordnar; samt

att värnpliktiga, som uttagits för utbildning till skidlöpare och hjulryttare vid Bodendetachmentet skola tjänstgöra i sammanlagt trehundrasextiofem dagar, att fullgöras i en följd, på sätt Konungen närmare förordnar;

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

b) vid *rytteriet*, *fältartilleriet* samt *fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagt trehundra sextio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras;

med en första tjänstgöring om tvåhundra åttio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om fyrtiotvå dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

c) vid *fästningsartilleriet* och *fästningsingenjörtrupperna* i sammanlagt tvåhundra fyrtio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om etthundra femtio dagar under andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under vart och ett av andra, tredje och fjärde åren;

d) vid *trängen* och *intendenturtrupperna* i sammanlagt etthundra åttio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid trängen i egentlig trängtjänst och i sjukbärartjänst:

med en första tjänstgöring om etthundra tjugu dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om tjugu dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

vid trängen i egentlig sjukvårdstjänst:

med en första tjänstgöring om etthundra tjugu dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om tjugu dagar under vardera av första, andra och tredje åren; samt

vid intendenturtrupperna:

med en första tjänstgöring om etthundra sextio dagar, som tager sin början under första eller andra året samt

med en repetitions-(regements-)övning om tjugu dagar under fjärde året; dock att

värnpliktiga, som vid trängen eller intendenturtrupperna uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän skola tjänstgöra i sammanlagt trehundra sextio dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om trehundra fem dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar var och en om tjugu dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

e) vid *marinen* i sammanlagt trehundra dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

av de i § 25 mom. 1 a) och b) nämnda vänpfiktiga i en följd under första och andra året eller, där Konungen till följd av särskilda omständigheter prövar nödigt, under allenast andra året,

av dem, som jämlikt § 25 mom. 1 c) tilldelats flottan och som därvid inskrivits till sjötjänst, jämväl i en följd under andra året eller, där Konungen till följd av särskilda omständigheter prövar nödigt, med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under första eller

andra eller under första och andra året samt med en repetitionsövning om etthundra dagar under fjärde året,

*Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)*

av till kustartilleritjänst inskrivna värnpliktiga med en första tjänstgöring om tvåhundrafemtioåtta dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsövning om fyrtiotså dagar under fjärde året, samt

av flottans övriga värnpliktiga med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under första eller andra eller under första och andra året samt med en repetitionsövning om etthundra dagar under fjärde året.

f) Värnpliktig, som avlagt medicine kandidatexamen och fullgjort därefter följande föreskrivna propedeutiska kurser och grundläggande tjänstgöring, ävensom värnpliktig, vilken avlagt tandläkarexamen, må, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsövningar i en följd.

g) Repetitionsövning må icke, där ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, äga rum

vid de inom Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid övriga fotfolksregementen, med undantag av de för kustbefästningarna avsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

2. Icke vapenför värnpliktig är, sedan han blivit inskriven, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i sammanlagt etthundraåttio dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren.

Värnpliktig, vilken inskrivits såsom vapenför, men senare befinnes icke vapenför, är skyldig tjänstgöra i sammanlagt det antal dagar, som ovan i detta mom. sägs. Sådan värnpliktig äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom vapenför.

3. Vapenför värnpliktig, vilken tilldelats hären, är skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, under nionde året i högst tio dagar delta i reservtruppövning.

4. Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindrat att återkomma till station av flottan och bliva avmönstrat, innan tiden för den tjänstgöring, till vilken den värnpliktige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess avmönstringen ägt rum.

Ersättning för den överskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.

5. Har värnpliktig under i mom. 1, 2 eller 3 föreskriven tjänstgöring blivit fälld till straff för rymning eller för olovligt undanhållande av minst ett dygns varaktighet, eller har hans tjänstgöring avbrutits för verkställighet av straffarbete eller omedelbart ådömt fängelsestraff, skall den tid, under vilken han var rymd eller olov-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

ligen undanhöll sig eller hans tjänstgöring sålunda var avbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I vad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del av tjänstgöringen, samt i vilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 28.

1. Då rikets försvar det kräver, må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller de större eller mindre delar därav, som finnas behöfliga.

2. Därest — — — lika med utskottet — — — föreskrivits.

3. Utom — — — lika med utskottet — — — gränser.

§ 34.

1. Värnpliktig — — — lika med utskottet — — — repetitionsövningar.

2. I mom. 1 nämnd — — — lika med utskottet — — — bestämmer Konungen.

3. Den, som under minst två år varit inskriven såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola eller som vid navigationsskola avlagt sjökapten- eller styrmansexamen eller å maskinistavdelning annan examen än maskinistexamen av tredje klass, tillhör första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen.

4. Den, som — — — lika med utskottet — — — sin värnpliktstid.

§ 54.

1. Beträffande — — — lika med utskottet — — — lagen stadgas.

(1. och 2. utgå.)

Efter föredragning av punkten anförde:

Hans excellens herr statsministern Hammar skjöld: Herr talman, mina herrar! Det utlåtande, som nu föreligger till kamrarnas handläggning, är synnerligen betydelsefullt. Utskottets hemställan innebär lösning av försvarsfrågan, vilken, efter vad med varje dag framstår allt mera klart, för vårt folk utgör en livsfråga i ordets bokstavligaste och egentligaste mening. Den hemställan har också förenat män av vitt skilda politiska åskådningar. Om, såsom är att hoppas och vänta, den inom några korta stunder bifalles av riksdagen, kommer den 12 september 1914 att räknas bland märkesdagarna i vår historia.

Det emotsedda beslutet skall, i den mån det hinner genomföras, för vårt fosterland skapa en trygghet, som det nu saknar. Redan beslutets fattande är ägnat att i väsentlig mån stärka vår ställning.

Intrycket av försvarsreformen kan endast befästas därigenom, att det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts och som nu blivit av utskottet i huvudsak tillstyrkt, icke upprättats under inflytande av vapenbuller, men på en tid, då fred ännu rådde i Europa. Den rustning, som Sverige aktar nödigt att ikläda sig, har icke beräknats efter nu rådande, mer än vanligt hotande omständigheter. Den överskrider på intet sätt gränserna för vad som även under förutvarande, lugnare förhållanden måste anses nödvändigt. Svenska folkets försvarsvilja får icke heller anses bero på en övergående känslöstämning; det är en manlig föresats, som skall växa allt djupare in i sinnena.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Bland dem, vilka det varit förunnat att bidraga till förverkligande av denna vår försvarsvilja, finnes helt säkert icke någon, som gör anspråk på erkänsla eller berömmelse för vad han gjort eller offrat för den stora saken. Ingen må dock förtänka mig, om jag i denna stund känner mig manad att uttala ett enkelt tack till alla, inom och utom riksdagen, vilka satt handen till plogen.

Det torde vara bekant, att enighet om försvarsreformen uppnått genom förhandlingar, för vilka ministären icke stått främmande. Resultatet av dessa förhandlingar är sådant, att vi anse oss kunna tillstyrka förslaget godkännande, icke blott i de punkter, där kvarstående skiljaktigheter utjämnats under vår förmedling, utan även i delar, där denna medverkan icke tagits i anspråk. I några avseenden torde de av utskottet förordade ändringarna kunna av alla erkännas som förbättringar, och i det hela finna vi ändringarna icke vara av sådan art eller av så avgörande betydelse, att de böra rubba det vitsord, som det kungl. förslaget avsåg att förtjäna: att man av dess genomförande kunde hoppas ett effektivt försvar. Skulle under utskottets forcerade slutarbete några smärre oegentligheter hava till följd av förbiseende insmugit sig, kunna de helt säkert utan svårighet rättas.

Skrivelseförslag, som inom riksdagen väckas, pläga ju på goda grunder icke bliva föremål för uttalanden från statsrådsbänken. Det lär emellertid tillåtas mig att nu göra ett undantag för sådana av utskottet förordade skrivelser, vilkas tillkomst förutsatts under nyssnämnda förhandlingar. I detta avseende får jag då uttala, att jag, givetvis utan att i någon mån föregripa resultatet av de äskade utredningarna, finner till sitt syfte beaktansvärda de förordade skrivelserna angående organisation av arméns musik — de föreslagna staterna böra tydligen snarast möjligt kompletteras med erforderlig musikpersonal — samt angående dispositionen av vissa utrangerade stamhästar, angående officershästar och angående artilleriets draghästar. Detsamma gäller även skrivelsen angående underbefäls befordran till officer eller reservofficer — varvid emellertid i anledning av utskottets motiver erinras, att de i propo-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

sitionen föreslagna studiestipendierna utgöra ett och måhända det lämpligaste medlet för ändamålets vinnande.

Då jag måhända icke får anledning att vidare yttra mig under behandlingen av detta utlåtande, kan jag ej underlåta att nu till sist uttala den varma förhoppning, att det blivande beslutet skall bereda kraftigt värn åt ett folk, vilket förstår att inför det stora, som förenar, glömma det lilla, som vill söndra. Ur faror, som nu omgiva oss, och ur faror, som stunda, skall med Guds hjälp Sverige då kunna stiga starkt och ärat, städse fritt, huru än onda tider må växla med goda.

Herr Staafl: Herr talman! Det må vara mig tillåtet att vid detta tillfälle beledsaga det yrkande, jag kommer att göra, med några korta uttalanden och reflexioner, delvis byggda på den reservation, som jag tillsammans med andra utskottsledamöter har vidfogat utskottets utlåtande, och delvis av en mera allmän innebörd.

Då detta förslag innefattar en mycket väsentlig utvidgning av övningstiden för de värnpliktige särskilt vid infanteriet, så ha vi trott, att det skulle vara skäl att, såsom vi gjort i reservationen, framhålla, att det då också måste förutsättas, att den tid, som sålunda gives, varder i allo väl och ändamålsenligt utnyttjad. Den militära sakkunskapen har om denna tid förklarat, att den är tillräcklig. Det får då icke inträffa, att den genom brist i ändamålsenlig användning skulle befinnas otillräcklig. Ett alldeles särskilt önskemål ha vi därvid också velat framhålla därutinnan, att officerarne borde ägna ett större personligt arbete och större personlig tillsyn åt själva utbildningen än vad nu är fallet, detta så mycket mera motiverat, som officerskadrerna blivit avsevärt utökade.

Vi ha jämväl framhållit nödvändigheten av att de värnpliktiges behandling blir fullt tillfredsställande. I det avseendet har man ju att glädja sig åt tvenne av denna riksdag fattade beslut, som stå i närmaste närhet till själva försvarets ordnande. Jag menar beslutet om reformering av krigslagarna, som så länge varit ett varmt önskemål från vänsterns sida, ävensom det grundläggande beslutet om inrättande av en folkrepresentativ kontroll över militärväsendet. Men för visso skall det parti, jag har äran tillhöra, städse låtit sig angeläget vara att i fortsättningen vaka över att tillämpningen blir sådan, som man önskar, i fråga om de värnpliktige.

Beträffande flottan har från det liberala partiet hittills starkt framhållits nödvändigheten av att då man går in för en nybyggnad av flottan, man också har klart för sig även för en lång tid framåt, hur man vill ha planen lagd. Man har med den fulla planmässigheten på detta område just avsett en sådan för avsevärd framtid sig sträckande flottplan. Detta förslag

upptar emellertid endast en plan för fem år, och detta med full anslutning från den liberala sidan. Förhållandet är nämligen det, att vad som under normala förhållanden skulle vara fullkomligt riktigt, ja det enda riktiga, har blivit så långt ifrån riktigt under de förhållanden, som nu råda, att nu tvärt om man måste anse det enda riktiga vara att begränsa sig till en relativt kort period och ingalunda på något sätt i sina planer föregripa de erfarenheter och lärdomar, som hela världen väntar av det snart väntade stora sjökriget.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Med tillfredsställelse måste vi för vår del betona, att såväl regeringens förslag som ju också utskottets förslag i det avseendet ansluta sig till försvarsberedningarnas uppfattning, att allt fortfarande armén framstår såsom huvudvapnet för Sveriges försvar. Och en ytterligare anledning till tillfredsställelse ha vi däri, att utskottet i en viktig del frångått regeringens förslag och efter vår mening på ett riktigare och lyckosammare sätt ordnat den flottplan, som uppgjorts, därutinnan nämligen att, medan propositionen gav en mycket övervägande, man kanske kunde säga överväldigande vikt åt artillerifartygen, visar utskottets förslag en betydande förskjutning till förmån för torpedvapnet, ja en så betydande, att detta vapen kunnat vinna en ökning till mer än det dubbla av vad regeringens förslag innebar.

Den typ, som nu föreslås till utförande beträffande pansarbåtar, nämligen »Sverige»-typen, av vilken två båtar skola under femårsperioden byggas, har varit föremål för mycken tvekan och många invändningar från det liberala hållet. Orsaken varför vi ansett oss nu både kunna och böra ansluta oss till detta förslag är följande. Den livliga farhåga, som förefunnits, att denna typ skulle vara olämplig för våra förhållanden så till vida, som båtar av densamma icke skulle vara väl framkomliga i våra hemliga leder, denna farhåga har blivit väsentligen hävd genom de noggranna och fullständiga utredningar, som härom förekommit och förelagts utskottet. Icke blott utlåtanden från två myndigheter har i det avseendet verkat lugnande utan dessutom ha två sjöofficerare, vilka alldeles särskilt sysslat med de hemliga lederna, inför utskottet avgivit synnerligen fullständiga, utförliga och detaljerade yttranden vilka varit av den art, att vi ansett denna farhåga vara hävd. Då därtill kommer, att kostnadssynpunkten genom de erbjudna gåvomedlen förlorat i betydelse samt att ritningar nu föreligga till »Sverige»-typen, så att arbetet med nya båtar kan omedelbart sättas igång, hava vi ansett oss kunna ansluta oss till byggandet av tvenne båtar av denna typ.

De årliga försvarskostnaderna komma att betydligt stegras genom det förslag som nu föreligger, om det vinner riksdagens bifall. I det avseendet måste vi redan nu bestämt framhålla att, vid täckandet av dessa kostnader, i fortsättningen måste komma till tillämpning den grundsats, som vi så länge och så ivrigt

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

sökt att hävda, nämligen att beskattningen skall rättas efter de olika samhällslagrens bärkraft. Denna grundsats har ju därutinnan fått ett synnerligen betydelsefullt erkännande, att en särskilt omfattande värnsskatt blivit lagd på de större förmögenheterna och de större inkomsterna uteslutande; men jämväl i fråga om de årliga kostnaderna måtte samma grundsats bli tillämpad, om vi också icke nu kunna uttala oss om de närmare formerna och detaljerna för dess genomförande.

Herr talman! Jag har icke ordat om och jag behöver icke orda om, vilka de huvudskäl äro, som bestämt mig jämte många meningsfränder att, med stor eftergift av egna ståndpunkter, biträda det förslag, som nu föreligger. Alla veta, att det är hänsynen till det utrikespolitiska läget och till nödvändigheten att söka utjämna den djupa splittring, som försvarsfrågan hos oss framkallat. Frågan *måste* vinna en lösning, på det att vi skulle kunna i möjligaste enighet möta situationens allvar och faror. Och på grund av omständigheter, på vilka jag ej nu skall ingå, fanns ej någon annan utväg att med säkerhet åstadkomma denna lösning än att biträda det nu föreliggande förslaget, till vilket jag yrkar bifall.

Då emellertid de utrikespolitiska hänsynen här verkat avgörande, och icke minst känslan av huru nödvändigt det vore att enigt slå vakt kring vår neutralitet, må det tillåtas mig att med några ord beröra själva de grundsatser, som böra bestämkomma denna lösning än att biträda det nu föreliggande förslaget,

För månet folk skulle, då en betydande utvidgning av dess försvarsväsende vore under behandling, den frågan lätteligen framställa sig: vartill skall denna militära makt användas? Skall den måhända kunna bli använd till äventyrliga, för folkets sanna intressen främmande ändamål?

Hos oss böra vi icke behöva göra en sådan fråga. Omtänksamma och kloka händer hava i själva vår regeringsform — dess 74 § — inlagt en oförtydbar fingervisning därom, att vår krigsmakt allenast skall tjäna att avvärja ett befarat eller börjat angrepp samt att upprätthålla rikets neutralitet, därest den, vid krig mellan främmande makter, av någon bland de krigförande skulle hotas eller kränkas.

Och detta bud är ej blott inskrivet i grundlagen, det är ock inskrivet i det svenska folkets sinnen, tänkesätt och hela åskådning. Att så förhåller sig, det hava vi i gärning bevisat. Stor och lockande syntes vid 1905 års kris för mången frestelsen att söka krigets falska ära i stället för den fredliga uppgörelsens mindre lysande men sannare och hållfastare förmån. Den kultur, vårt folk under en sekellång uppfostrande fredsperiod förvärvat, höll dock provet, och halvöns båda stater gävo världen exemplet av huru även mycket djupgående stridigheter kunna lösas på den fredliga överenskommelsens väg — ett exempel, som världen till sin och odlingens stora skada icke så som vederbort tagit till efterföljd.

Och det svenska folket bevarar säkerligen alltjämt den uppriktiga fredskärlek det den gången i handling ådagalade. Endast mot den brottslige, som avser att kränka dess rätt och störa dess lugn, vill det rikta sina vapen.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Jag slutar med att uttala den vissa förhoppningen, att nu och framgent vårt folk skall, såvitt på detsamma ankommer, fullfölja sin gamla fredspolitik, med energiskt fasthållande av sin fulla självbestämmelserätt avvisa alla lockelser till äventyrspolitik samt särskilt under krig mellan främmande makter, väl vaktande sig för att i ord eller gärning taga parti för någondera, oryggligen och till det yttersta hävda sin neutralitet.

Herr Christiernsson: Herr talman! Det kan ju synas förmätet av mig att en dag som denna, då partierna i kamrarna företrädas av sina ledare i försvarsfrågan och diskussionen förmodligen kommer att inskränka sig till deras uttalanden, att gå upp vid ett sådant tillfälle. Men jag har icke ansett mig kunna tåga, därför att det är åtskilliga skäl, som synas nödvändiggöra, att jag personligen deklarerar min röstning.

Jag vill då först göra den bekännelsen, att när jag blev kallad att deltaga i försvarsberedningarnas arbete, jag var övertygad om, att det skulle vara möjligt att genom ett sorgfälligt arbete inom dem verkligen åstadkomma lättnader på åtskilliga punkter av försvarsbördan. Men det dröjde icke så länge, i den mån arbetet fortskred, förrän jag började se, att förhoppningarna på en nedsättning blevo allt mindre och mindre, och snart eller åtminstone ganska snart blev det tydligt för mig, att det skulle vara tvivelaktigt, om man över huvud skulle kunna genomföra någon nedsättning i stort sett; till slut såg jag tydligt, att därtill fanns ingen möjlighet, utan det som tedde sig för mig såsom det nödvändiga var vissa utökningar. Jag fann, att vårt försvarsväsende led av betänkliga brister, att det på många avgörande punkter var så svagt, att man med ängslan tänkte på den dag, då vårt försvarsväsende skulle utsättas för den allvarliga prövning, som ett krig medför. Den punkt, som jag fann svagast och som på grund av min ställning inom beredningarna, så att säga, för mig föll sig naturligtast att taga befattning med, var frågan om infanteriets ställning.

Det är en sak, som numera alla veta, men jag vill ändå säga det här, att först och främst fann jag vårt infanteri vara i saknad av den utbildning, som är nödvändig i ett land, där halva året är vinter. Den saken var omöjlig att komma ifrån, att vår armé var — det låter kanske som en överdrift, men jag kan icke underlåta att säga det — i vissa stycken en operett-armé, det var en armé, som aldrig kunde vara att räkna med vid ett vinterfälttåg. Jag kan icke neka till, att då detta stod klart och tydligt för mig, det kändes bittert. Men vidare fann jag också, att armén kvantitativt icke stod i riktig proportion

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

till vårt folks storlek. Jag fann alltså, att vår armé *kvalitativt* på vissa håll och *kvantitativt* över hela linjen led av sådana brister, att det måste ske en ändring, och jag fann också, att det var omöjligt att åstadkomma denna utan att utsträcka infanteriets första utbildning. För mig syntes det oryggligt, att om man skall ha en armé, så måste dess första utbildning vara av så grundläggande beskaffenhet, att den står sig i så många år som man begär, att den vapenföra befolkningen skall stå till landets förfogande. Då kom jag till det resultatet, att man icke kunde nöja sig med den hittillsvarande rekrytskolan, och att den var för kort och saknade dessutom den vinterutbildning, som var alldeles nödvändig. Vidare fann jag — och det var detta, som gjorde det lättare för mig att komma över de svårigheter i fråga om övningstidens utsträckande, som givetvis för mig såsom socialdemokrat voro ganska stora — att de sociala skälen talade *mot* en förläggning av rekrytutbildningen, såsom den hittills varit förlagd. Jag säger det nu, och jag säger det fortfarande efter den diskussion, som under det sista året ägt rum, att *alla* sociala skäl tala med styrka för en omläggning av denna utbildning från det halvår, då vårt näringsliv arbetar under högtryck, till huvudsakligast den del av året, då våra näringar icke arbeta med samma intensitet. Och när jag då väjde alla dessa skäl för och emot, fann jag, att det skulle varit av mig som ledamot av beredningarna besynnerligt, om jag efter en sådan prövning, som jag gjort, skulle kommit och sagt, att vi kunna nog lappa ihop saken på något sätt efter det gamla systemet; utan jag måste säga ifrån, att vi kunna icke längre stå kvar i den gamla villfarelsen, huru smärtsamt ett sådant uttalande naturligtvis än månde vara. Vi måste söka åstadkomma en förändring, och jag ansåg det bättre, att detta skedde *i tid* än att det skedde senare.

När jag nu granskar det utskottsbetänkande, som i dag föreligger till kammarens behandling, så tror jag icke det är för mycket, om jag säger, att man däri möter så många tankar från försvarsberedningarna, nu omsatta i handling, ja, jag skulle nästan fresta mig att påstå, att kanske en del av det bästa, som finnes i denna nya härordning, framgått ur tankar, som en gång uppstått och vuxit starka inom försvarsberedningarna, och att det bärande i härordningsförslaget icke är tankar, som sedan, i strid med försvarsberedningarnas resultat och deras arbete skapat detta förslag. Jag vädjar till kammarens ledamöter, och jag vädjar till dem, som varit med på den sida, där man sagt så mycket ont om försvarsberedningarna: kan det icke sägas, att försvarsberedningarna *lyft försvarsfrågan ur dess försumpning*, och beror icke den omständigheten, att vi i dag verkligen stå vid en sådan punkt, att ett beslut kan fattas, i långt högre grad än man vanligen vill erkänna just på de förkättrade försvarsberedningarna? Min övertygelse är — och jag tror att jag kan framföra den, därför att jag väl får betraktas som skild från

arbetet med den svenska försvarsfrågan, ty politiskt sett torde jag mycket litet få taga befattning med den saken — min övertygelse är, att när man en tid härefter skall döma över denna fråga, man nog torde komma att giva försvarsberedningarna betydligt mera erkännande än man velat göra under dagens hetsiga politiska strider. Och då vill jag säga, att den man, som är försvarsberedningstankens upphovsman, herr Staaß, är värd erkännande för detta. Han är värd ett stort erkännande för att han som regeringschef tillsatt försvarsberedningarna, och jag kan göra detta uttalande med så mycket större skäl, som det icke torde vara obekant, att jag på många punkter anser, att den liberala ledningen icke lyckats i dess helhet förverkliga den tanke, som låg i försvarsberedningarnas tillsättande. Därför tror jag, att man med så mycket större skäl kan säga, att herr Staaß är värd mycken ära för detta, och att en kommande tid verkligen också skall erkänna detta, även om man icke för närvarande vill göra det.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Bland det bästa, som försvarsberedningarna kanske skapat ute i landet, är förvisningen om att Sverige *kan* försvara sig, och jag skall be att särskilt till en ledamot av det socialdemokratiska partiet, herr Verner Rydén, få framföra ett tack för det utmärکت sätt, på vilket han inom vårt parti visat just detta, att Sverige kan försvara sig om dess folk vill göra det. Jag tror, att han mer än någon verkligen lyckats visa just denna sak, som man förut starkt tvivlat på, och som kanske mer än något annat bidragit till, att det socialdemokratiska partiet varit så likgiltigt för försvaret. Och jag ber på samma gång få säga, att denna likgiltighet bottnar ytterst — det känner jag själv — däri, att detta partis valmän och de fattigare klasserna i Sverige ha känt sig som styvbarn i samhället. Att nu en kantring här ägt rum ifråga om åsikterna torde i sin mån innebära en maning till dem, som ha makten i samhället, att se till, att känslan hos en klass, att de äro styvbarn i samhället, utplånas och icke får näring.

Beträffande vår armés kvantitativa egenskaper har ju en socialdemokrat kanske mer än någon annan under pressdiskussionen pekat på nödvändigheten av att man i det avseendet kommer till något bättre. Det är herr Branting, som vid mer än ett tillfälle, då man talat om socialdemokraternas bristande försvarsvillighet, sagt, att det kan väl icke betvivlas, att ett parti, som dock vill vara med om sådana åtgärder, varigenom vår svenska armés försvarskraft skulle fördubblas, icke kan vara med om att taga mot beskyllningen, att det icke är försvarsvilligt.

Jag hade i det längsta hoppats, att *vänstern* skulle bli det parti, som löste försvarsfrågan. Den tanken hade jag, som sagt, länge, och jag tror, att det i landet skulle sett litet annorlunda ut politiskt, om detta kunnat ske. Jag skall icke orda om anledningarna till att så icke varit fallet, icke är

Andra kammarans protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 83. 3

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

fallet, jag bara beklagar det på det djupaste. Jag tror, att det för hela den framtida utvecklingen här i landet varit av stor betydelse, om vänstern verkligen lyckats lösa försvarsfrågan och icke, som man ju i dag får konstatera, det blir ett annat parti, som i viss mån har lösningen i sin hand.

Mot det förslag, som nu föreligger här, får jag för min del säga, att det finnes åtskilliga rent tekniska anmärkningar att göra, men jag medger, att utskottet avhjälpit åtskilliga av de tekniska brister, som vidlådde förslaget i Kungl. Maj:ts formulering. Jag skall icke taga tiden för mycket i anspråk genom att framdraga några exempel, men jag vill bara säga, att den organisation eller utbildning, som Kungl. Maj:t hade tänkt tillämpa vid artilleriet, skulle, om den trätt i kraft, ha inneburit en högst avsevärd försämring av det svenska artilleriet. Men vad jag beklagar i det föreliggande förslaget är, att på en punkt ha de sociala synpunkterna vunnit så litet beaktande, och det är i det stycket, där det bestämmes, att det första regementsmötet skulle äga rum samma år, som rekrytskolan tar slut, och vidare att vid alla vapen, kan man säga, har man fått en sådan här glugg, ett *tomrum* mellan rekrytskolan och regementsmötets början, så att de värnpliktiga visserligen då få stanna i kasernerna, om de vilja, men å andra sidan ha rättighet att gå ut i det civila livet. Jag vill beteckna en sådan ordning som ur sociala synpunkter synnerligen riskabel, och jag hade trott, att man inom utskottet skulle kompromissat mellan de sociala och militära synpunkterna, som kräva regementsmötets förläggande till så hög ålder som möjligt, och att man kunnat vinna en möjlighet till överenskommelse, varigenom i det nuvarande förslaget de bestämmelser undvikits, som göra, att de värnpliktiga, sedan de slutat rekrytskolan, få en och annan månads tvångspermission och sedan komma in igen. Ur social synpunkt torde det aldrig tillståndas att under här angivna förhållanden de värnpliktiga nödgades fullgöra sitt första regementsmöte samma år de avslutat sin rekryttjänstgöring. Det kan ju hända, att det för människor, som stå högt i socialt avseende, icke är lätt att förstå, att det kan vara obehagligt för folk att kastas ut på arbetsmarknaden en 4, 6, 8 veckor, men den, som känner var skon klämmer, vet, att systemet innebär *mycket stora olägenheter* och är i hög grad att beklaga.

Vidare vill jag rikta en annan anmärkning mot förslaget, nämligen att i första uppbådet upptagits så många klasser. Det är den s. k. linjereservbataljonen som kräver detta. Jag tror, att detta är en av de olyckligaste militära tankar, som någonsin tänkts här i landet; att den s. k. fjärde bataljonen så envist fasthålls verkar, tycker jag, som ett skämt. fastän ett något olyckligt skämt. När man läser den kungl. propositionen finner man å sid. 156, att däri på tal om första uppbådets storlek och Sveriges försvar ordas om »vare sig kriget

erhåller större eller mindre omfattning». Jag tror, efter vad som nu utspelas i Europa, att ett krig för oss endast kan få — *den största omfattning*, och att därför en sådan halvmesyr, som ligger i förslaget om linjerreservbataljoner är något, som de militära myndigheterna så snart som möjligt borde låta gå i papperskorgen för att i stället fullfölja den enda bärande tanken, nämligen att inom värnpliktsens ram taga ut *allt* vad som kan uttagas, och icke i småportioner. Jag skall icke ingå på detta vidare.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Jag hade tänkt, att när försvarsfrågan avgjordes, det skulle finnas ett förslag, som icke vore ytterlighetens, högerns, utan ett förslag, som verkligen hade varit resultatet av ett samarbete, ett arbete, omkring vilket även andra än dess upphovsmän kunnat samlas med en viss entusiasm. Men tyvärr är ju ställningen sådan, att här icke finnes, *praktiskt taget*, mer än ett härordningsförslag, och det är det, som ligger i utskottets förslag. Det kommer att kosta svenska folket mycket. Jag vill för min ringa del uttala den förhoppningen, att när betalningen kommer att utkrävas av det svenska folket för denna härordning, de, som särskilt drivit den fram, då icke glömma att också lägga bördorna på *deras* axlar, som verkligen äro i stånd att *bära* dessa bördor, så att icke hägkomsten av denna härordning skall bliva endast hägkomsten av ökade skatter för de minst bemedlade i samhället, utan att man verkligen en gång skall kunna visa, att försvarsvilja är icke en vilja, som i hög grad går ut över de minst bemedlade, utan att kärleken till landet är så stor, att den kan förmå de förmögna till stora ekonomiska offer. Jag tror, att det vore det bästa sättet att bevara den försvarsvilja, som hans excellens herr statsministern talade om i dag. Ty det vill jag säga, att skulle det i fortsättningen visa sig, att bördorna läggas, såsom de ofta hittills lagts, på de svagare skuldrorna, då blir icke den 12 september 1914 en dag, som svenska folket tänker på utan bitterhet, utan det blir en dag, som kommer att bliva oss till en plåga. Jag skulle vilja rikta den vädjan till den närvarande regeringen, såsom representant för de besittande klasserna här i samhället, att den icke med det beslut, som i dag fattas, betraktar frågan som slutgiltigt löst, utan att lösningen kommer först den dag, då kalaset också är betalt.

Jag har förut sagt, att jag praktiskt taget icke kan se mer än ett härordningsförslag föreligga i dag, och då bör det kanske synas klart för kammarens ledamöter, att det icke är så svårt att bestämma sig för, huru man skall rösta. Men jag vill säga, att för mig har det varit ganska svårt att bestämma mig, så svårt, att jag under de nio år, jag suttit i riksdagen, aldrig haft så svårt att bestämma mig.

Men när jag till slut bestämt mig för att med min röst bidra till genomförandet av utskottets förslag, har det varit därför, att jag anser att frågan *måste* lösas; och då man icke

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

skapat fram ett förslag, som det vunnits samling omkring på vänsterhåll, har jag intet annat att göra. Det kan synas som en kapitulation, men jag hoppas åtminstone som en kapitulation utan några nesliga villkor, utan som en kapitulation under så hederliga former, som det överhuvud taget är möjligt att en dylik kan äga rum. Men en kapitulation är icke alltid den kapitulerandes skull, det kan finnas orsaker på annat håll och omständigheter som icke medgiva mer än ett val. Så är det i dag för mig.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Ja, det är utan tvivel ett betydelsefullt betänkande, som nu ligger framför oss på kammarens bord. Vi ha redan hört och känna för öfrigt alla till, att det betänkandet är frukten av en överenskommelse mellan det liberala partiet och de båda högerpartierna i riksdagen. Det är intet tvivel om, att icke genom detta förslags genomförande väsentliga förbättringar kommit vårt försvar till godo.

Då jag nu begärt ordet, har det varit därför, att jag med några få ord på mitt partis vägnar velat framhålla skälen, varför vi varit med om den överenskommelse, som här föreligger. Bland de skälen står som det främsta, att förslaget icke medför någon väsentlig minskning i den försvarskraft, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Vad de olika huvudpunkterna i förslaget beträffar, så vill jag beträffande övningstiden och dess förläggning framhålla, att orsakerna varför vi anse, att den bör så förläggas, som här skett, äro dels militära och dels sociala. Bland de militära skälen är först och främst det, att vi ansett det vara nödvändigt särskilt för vårt infanteris utbildning att erhålla en bättre allmän soldatutbildning. Redan i 1901 års förslag, som — jag vill nämna det — i allt väsentligt var likartat i detta hänseende med det förslag, som här föreligger, tillmättes en väsentligt längre övningstid åt infanteriets värnpliktige, men som vi alla känna till, blev det förslaget beskuret och kom icke till stånd, till skada för detta vapenslag, som dock har en så stor och mångsidig användning, som är härens stora huvudvapen och ett vapen, på vilket är från år ställas allt större fordringar i fysiskt hänseende beträffande hårdning och träning.

Men vidare ha vi ansett, att den sammanhängande linjen även har, beträffande det av alla numera erkända behovet av vinterutbildning det företrädet, att den ger denna utbildning i ett sammanhang med den övriga utbildningen och så, att hela utbildningen erhålles före repetitionsövningarna, vilket vi anse vara en fördel. Slutligen ha vi varit av den meningen, att i rent socialt avseende är denna linje att föredraga, därför att övningstiden därigenom infaller under den del av året, då likväl, trots allt vad som nu kan sägas, den största bristen på arbete

är rådande. Detta ha vi ansett vara både för den värnpliktige, för arbetsmarknaden och för landet av en betydande fördel.

Vi ha sålunda — för att nu göra en sammanfattning av allt detta — betraktat saken så, att militära och sociala skäl enligt vår mening tala för det kungl. förslagets företrädre framför den delade linjen.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Vad slutligen härordningen beträffar, utgöres kärnpunkten i Kungl. Maj:ts förslag av organiserandet av härens reserver. Även 1901 års härordning avsåg uppsättande av reservtrupper, men hade endast i mycket ringa omfattning kunnat förverkliga denna avsikt, enär förutsättningarna därför så gott som alldeles saknats. Kungl. Maj:ts förslag har nu velat avhjälpa detta genom åtskilliga anordningar, nämligen genom att förlänga övnings-tiden, varom jag redan talat, genom en särskild reservtruppövning, genom upprättande av reservtruppstater, genom utbildning av värnpliktigt underbefäl samt genom ökning av den aktiva kadern. Vi ha nu särskilt i sistnämnda hänseende ansett, att vi icke kunde biträda någon väsentlig ned-sättning i den aktiva kadern, om man nämligen ville komma därhän, att reservorganisationerna skulle bli verkliga organisa-tioner och icke endast organisationer på papperet. Då emellertid utskottet i det allra närmaste gått med på Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende, har jag icke något vidare att därom anföra.

Jag vill endast till sist beträffande sjöförsvaret framhålla, att jag, sedan pansarbåtarnas typ nu blivit av utskottet bestämd, såsom här skett, icke har något att därom säga. Såsom en efter-gift från vår sida måste betraktas, att antalet pansarfartyg icke blivit satt så högt som i Kungl. Maj:ts förslag. Detta beklag-as av oss, och att vi kunnat gå in på utskottets förslag i alla fall beror därpå, att anslaget för nybyggnader blivit bibehållet enligt Kungl. Maj:ts förslag. Härigenom uppkommer nämligen ett överskott för användning under femårsperioden 1914—1919. Det är alldeles givet, att man skall taga erfarenheter från det krig, som nu pågår, såväl beträffande typer som beträffande antalet fartyg av varje slag, men om dessa omständigheter icke giva något annat vid handen, kan likväl det överskott på fyra miljoner, som här uppkommer, användas för påbörjande av byg-gande av ett pansarfartyg redan under den perioden.

Såsom ett slutligt omdöme om det föreliggande förslaget vill jag uttala, att detsamma kommer att i avsevärda delar öka vår försvarskraft och därmed vårt lands trygghet och sä-kerhet. Därför, herr talman, är det parti, som jag tillhör, enligt sin önskan att förslaget nu må varda antaget, och därför ber jag nu få yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Rydén: Herr talman! Det hade ju helt naturligt varit mycket kärt för mig, om jag liksom en hel rad av talare före mig kunnat tända offereldar inför den lösning av försvarsfrågan, som nu förestår. Det har emellertid icke varit mig och mina kamrater inom försvarsutskottet möjligt att biträda det före-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

liggande förslaget, därtill står denna uppgörelse i försvarsfrågan i alltför skriande motsats mot hela den uppfattning, som demokratien i allmänhet och särskilt socialdemokratien i Sverige har hyst och alltjämt omfattar i föreliggande fråga.

Jag behöver ju bara i grova drag angiva, att detta förslag upptager *den ettåriga värnplikten*, förstärkt för den studerande ungdomen och åtskilliga av våra intelligentare arbetare och bondsöner till en tid av 500 dagar. Vi ha i detta förslag än vidare *F-båtsflottan*, låt vara med ännu ett frågetecken för den fjärde båten, men i alla fall denna fartygstyp med sin dyrhet och med sin — enligt vår uppfattning — olämplighet för det svenska försvaret. Vidare innebär denna uppgörelse i försvarsfrågan, när försvarsbyggnaden en gång står färdig, en *försvarsbudget på säkert 100 miljoner kronor årligen* och måhända åtskilligt därutöver. Liberalerna ha, som deras ledare här redan antytt, ansett sig av den utrikespolitiska situationen nödsakade att medverka till denna uppgörelse, och jag kan ju mycket väl förstå, att det parti, som i sina allmänna yrkanden i försvarsfrågan dock befunnit sig så nära högerlinjen som de liberala gjort, kunnat gå ifrån sin ståndpunkt under en sådan situation som denna. Men, mellan den mening, som vi socialdemokrater i detta fall företräda såväl i fråga om den kostnadsram, inom vilken ett försvarsväsen i Sverige får lov att begränsa sig som i fråga om möjligheterna för landet att bära tungan för försvaret, emellan denna ståndpunkt säger jag och den mening i hithörande ting, som föreligger i denna uppgörelse, är ju som var och en inser ett så stort svalg befast, att det varit omöjligt för oss att komma över detta. Vi ha sålunda icke kunnat godtaga den uppgörelse, som här är åstadkommen mellan de borgerliga partierna.

Vår *avslagsståndpunkt* är för det första framkallad av *ekonomiska skäl*, av hänsynen till de bördor, som denna försvarsreform kommer att lägga på vårt folk. Det blir, därom kan ju ingen tvekan råda, så, att när denna försvarsuppgörelse har hunnit verka och fått växa ut till sin fulla kostnad, kommer vårt land att bära de största ekonomiska bördor för försvaret, som något litet folk i Europa, ja kanske i hela världen, underkastar sig. Vid den utredning, som man verkställde i första försvarsberedningen, där man dock räknade med en hel rad av nya skatter, begränsade man den ekonomiska ramen för försvarsväsendet under de närmaste åren till en kostnadssumma av i medeltal 87 miljoner kronor årligen. Och dock krävde även det förslaget — såsom nyss nämndes — en hel rad av nya skatter, av vilka somliga visserligen träffade de förmögnare, men även åtskilliga de mindre bemedlade klasserna. — Nu kommer detta förslag med ett ytterligare påbröd på denna liberala försvarsplan, och dock finnes icke i denna uppgörelse ens en halv antydan om, var pengarna skola tagas till detta. Var skola de ökade skatter, som måste bli en följd av ett förverkligande av detta förslag, tagas ut? Det finnes ingen garanti i denna uppgörelse

för att dessa ökade utgifter för försvarsväsendet komma att ens inågon mån tagas ut där bärkraften verkligen finnes. Detta är en allvarlig sak. Den, som i likhet med mig, har deltagit i försvarsberedningarnas arbete, och därvid tänker jag särskilt på den finansiella utredningen, bevarar nog ett starkt intryck av att vårt land är ett mycket hårt beskattat land. Skattetrycket, vare sig det är fråga om direkta eller indirekta skatter, är hos oss mycket större än till och med i militärlandet par preference, Tyskland. Därför är det nödvändigt att i dag betona, att när nu de borgerliga partierna lösa försvarsfrågan med påläggande av denna ofantliga ekonomiska börda, så måste det även vara de borgerliga partiernas, de burgna klassernas skyldighet att tillse, att dessa ökade ekonomiska bördor komma att läggas på de förmögnares axlar. De ha att göra sig förtrogna med tanken på att *värnskatten*, som man på många håll redan nu klagat över, ej blir en övergångsskatt utan *måste bli permanent*.

Sålunda, ur ekonomisk synpunkt ha vi ej kunnat biträda det föreliggande förslaget.

Med hänsyn återigen till de *personliga bördor*, som den föreliggande uppgörelsen kommer att lägga på den svenska ungdomen, har det inte heller varit oss möjligt att biträda densamma. Det yttrades visserligen här nyss av en talare, som tillhör samma parti som jag, att här förelåg strängt taget för honom ej mer än ett härordnings- och försvarsförslag. Jag tror inte blott, att han inom vårt parti är alldeles ensam om denna uppfattning, utan jag är säker på att envar känner, att detta yttrande från hans sida innebär en så ofantlig överdrift, att jag vill för min del härmed bestämt tillbakavisa ett sådant uttalande. Det kan väl ej bestridas av den, som läst exempelvis fjärde försvarsberedningens utredningar angående det sätt varpå övnings-tiden användes, att denna utredning otvetydigt ådagalägger med klara och tydliga fakta, att det sätt, varpå värnpliktstiden nu användes, ej är tillfredsställande. Det råder stor brist på planmässighet, och det finnes i det nu föreliggande förslaget ingen garanti för att detta fel kommer att avhjälpas. Det kan ej heller bestridas, om man håller sig till de fakta, som föreligga från den fjärde försvarsberedningens utredning, att åtskilligt av de värnpliktigas övnings-tid användes för sådana saker, som ej ha direkt sammanhang med utbildandet av fältsoldaten. Och så starkt var — det bör denna dag antecknas till denna kammarers protokoll — på sin tid intrycket inom fjärde försvarsberedningen av dessa förhållanden, att beredningen i november 1912 voterade sju månaders övnings-tid för de värnpliktiga, och i detta beslut deltog även högerns representant i fjärde beredningen. Detta var innan partipolitiken och agitationen hade kommit att spela in i denna sak. Vi socialdemokrater ha tagit konsekvenserna av den verkställda utredningen. Vi förmena, att om övnings-tiden fullt utnyttjas och utbildningen väl planlägges, så behöver man ej gå till utökning av övnings-tiden utan kan, inom en kortare ut-

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

bildningstid än den nuvarande vinna en tillfredsställande försvarseffektivitet.

För det tredje anse vi socialdemokrater oss ej kunna biträda den föreliggande uppgörelsen med tanke på *sjöförsvaret*. Det är visserligen — och jag skall här skynda att erkänna det — så, att den föreliggande uppgörelsen gjort betydande eftergifter åt den åskådning och det program för sjöförsvaret, som finnes angivet i den socialdemokratiska motionen. Regeringsförslaget hade så gott som uteslutande tagit sikte på pansarbåtsflottan och på ett orimligt sätt undanskjutit torpedvapnet. Detta har blivit i väsentliga avseenden omjusterat vid uppgörelsen, i det att det föreliggande förslaget inskränkt antalet pansarbåtar och på samma gång givit en mycket betydande, mer än fördubblad styrka åt torpedvapnet. I så måtto är denna uppgörelse seger för den uppfattning, som socialdemokraterna i främsta rummet hävdad angående riktlinjerna för sjöförsvarets utveckling. Men vi kunna dock ej förbise, att det förslag vi utarbetat och som framlagts i min motion, medför en årlig nybyggnadskostnad av 4 miljoner och en samlad kostnad av ungefär 20 miljoner kronor om året. Det nu föreliggande förslaget, med en årlig nybyggnadskostnad av 6.400.000 kronor och med en antaglig årlig underhållssumma av 30 miljoner kronor innebär ju så väsentligt mycket större årliga kostnader, att det är klart, att det erkännande jag måste giva förslaget, då jag tänker på det tillmötesgående som gjorts åt våra synpunkter, måste i väsentlig mån minskas inför så betydande ökningar i kostnaderna, detta så mycket mer, som man därmed efter min uppfattning icke giver sjöförsvaret en ökad effektivitet i jämförelse med vad det fått enligt vårt förslag.

Även i fråga om kustbefästningarna — jag begagnar tillfället att nu tala över hela ämnet, då jag ej tänker begära ordet sedan för att yttra mig angående de olika punkterna — i fråga om vilka jag av naturliga skäl ej kan här inför kammaren gå in på några som helst detaljer, innebär den uppgörelse som nu är träffad på en punkt efter vår uppfattning mycket viktiga framtida konsekvenser, och därför ha socialdemokraterna i sin reservation utmönstrat denna del av den nu framlagda hemliga befästningsplanen.

Här har jag, herr talman, i korthet framlagt några skäl till att vi socialdemokrater, som parti betraktat, ej kunna godtaga den uppgörelse som här är träffad mellan de borgerliga partierna. Vi komma också för vår del att rösta för avslag å det föreliggande uppgörelseförslaget och bifall till vår reservation i detta hänseende.

Men jag kan icke underlåta att som ett skäl ytterligare för ett sadant yrkande framhålla det, att vad som nu beslutas i dag kan — möjligen utöver en viss effekt med hänsyn till utlandet — ej ha någon som helst betydelse för *de svenska försvarskrafternas verkliga tillstånd i den nu föreliggande situationen*. Den första årsklass som kommer att övas efter detta

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

beslut blir ju ej färdigövad förrän 1916, och innan man får hela armén utbildad enligt den nya ordningen, dröjer det en hel rad av år. Utsträckningen av övningstiden har alltså ingen som helst betydelse med hänsyn till den nu föreliggande situationen. Detsamma gäller om flottan. De föreslagna fartygen hinna ej bli färdiga på åtskilliga år. De betyda följaktligen ej heller någonting för den nu föreliggande situationen.

Man kan väl ej heller blunda för, att ett krig sådant som det nuvarande, där olika härorganisationer, olika utbildningssystem, olika tekniska hjälpmedel mäta sig med varandra ute på slagfältet, naturligtvis kommer att giva erfarenheter, som kanhända kunna bli av revolutionerande betydelse. Och vi ha från socialdemokraternas sida ej kunnat underlåta att framhäva den tanken, att det hade varit bra orimligt, att man skulle sitta här — åtminstone så länge som högern avvisade alla liberalernas försök till enighet — och strida och besluta om detaljer i en försvarsreform, då man kanhända skulle om några månader finna, att krigets blodiga erfarenheter hade givit till resultat, att en lösning av försvarsfrågan bort gå efter helt andra linjer.

Slutligen, mina herrar, vill jag för min del ifrågasätta, om det efter detta krig, då många hundratusen hem i Europa ha skakats av underrättelsen om kära anförvanter död på slagfältet eller av deras återvändande därifrån som invalider, skulle vara förmätet att hoppas, att efter denna nu levande generations bittra erfarenhet om krigets olyckor de röster i Europa och hela världen, som tala för freden människorna emellan, borde komma att vinna i ökad styrka? Jag kan för min del ej underlåta att uttala den förhoppningen åtminstone, att människorna väl i all rimlighets namn måtte taga lärdom av dessa olyckor, så att fredsviljan bland folken ändå växer ut som en frukt av det drama, som nu utspelas på kontinenten.

Nu har detta förslag från vår sida blivit avvisat. Vi stå inför ett beslut i försvarsfrågan. Jag vågar då säga, att om det beslutet inom vissa lager av vårt folk motses med en känsla utav att det givit ökad trygghet åt vårt land, så röra sig på många andra håll inom vårt folk helt andra känslor. Oro har gripit många sinnen. Det kan ej undvikas — och det bör sägas vid detta tillfälle, när de olika partierna deklarerat sina ståndpunkter i försvarsfrågan — att i stora lager av folket det väckt bittra känslor, att det stora och mäktiga parti, som framför allt utger sig för att det arbetar för »Sveriges väl» och att det före alla andra skulle företräda rent fosterländska tänkesätt och intressen, uppträder på sätt som skett. Hur skall det vara möjligt att undvika, att det väcker beklämmande och bittra känslor, när man ser, att detta parti, högerpartiet — medan liberalerna ansett sig böra uppoffra sina meningar i försvarsfrågan på ett sätt som till och med skadat partiets anseende bland valmännen, medan liberalerna, säger jag, ansett sig böra göra dessa offer för landets skull — att detta högerparti står full-

Aug. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

ständigt avvisande mot varje yrkande från vår sida om att mönstra ut ur lagstiftningen sådana moment, som verka direkt till nationell söndring och åstadkomma bitterhet mot försvaret, så som t. ex. stadgandet om att värnpliktsarmén skall kunna användas mot Sveriges egna barn vid vissa tillfällen. Nog hade högern kunnat göra den eftergiften av egna fördomar — ty det är ingenting annat — vid ett tillfälle som detta, att partiet åtminstone gått med på att ur värnpliktslagen mönstra ut en sådan sak, som det stadgade i 28 § värnpliktslagen, vilket Adolf Hedin en gång kallade för en *fläck* på samma lag. I detta hänseende har emellertid högern ej gått med på ens den oskyldiga skrivelse, som innebär ett upprepande av andra kammarens beslut, att fredliga arbetare ej skulle kunna komma att se emot sig utkommenderad militär. Intet som helst offer av egna fördomar och den egna klassegoismen har högern i dag velat fram-bära för att för sin del jämna vägen till en samling kring försvarsfrågan utav även de klasser av vårt folk, som uti de socialdemokratiska representanterna se sina politiska banerförare.

Men även ur en annan synpunkt motses på många håll dagens beslut med oro. Den militära kastandan i vars skydd de övergriper mot den värnpliktiga ungdomen växa upp, vilka tidningarna anse sig nu bära förtiga men om vilka vi dock få mottaga berättelser från olika håll, denna militära kastanda kan känna sig ha ytterligare fått luft under vingarna genom den uppgörelse i försvarsfrågan som nu föreligger. Jag gör gärna min honnör för den liberala partiledarens uppslag och arbete att här tillskapa en militieombudsman, men jag tror, att det är nödvändigt, att en dag som denna socialdemokraterna, och vänsterpartierna i allmänhet, lova landet att på denna punkt bli militieombudsmannens frivilliga medarbetare, ty aldrig någonsin skola vi kunna fördraga, att de stora offer, som nu bäras fram för försvaret, måhända komma att medföra även här i landet ett uppväxande av det knektvälde, av vilket vi som sagt sett utslag under sista dagarna.

Men slutligen och framför allt mottages denna försvarsuppgörelse från de socialdemokratiska arbetarvalmännen med oro med tanke på att den blir så ekonomiskt betungande. Den kommer förmodligen att för långa tider förhålla folket, de fattiga klasserna, det sociala reformarbete, som är nödvändigt. Och jag ber eder, mina herrar av de borgerliga partierna, enkannerligen högern, som nu helt visst av fullt hjärta glädes över det beslut, som kommer att fattas, jag ber eder övertänka, om det icke är så, att ett folks verkliga värnkraft icke bara beror på mängden av de miljoner, som offras på försvaret, icke bara beror på den förstärkning av de tekniska hjälpmedlen, man kan anskaffa, och på antalet månader man kan tillmätta för värnpliktsövningarna; utan att folkets försvarskraft, dess verkliga vilja och *förmåga* att i farans stund värna sig framför allt beror på hela andan hos det folk, som kallas under fanorna.

Den är beroende på, om detta folk besjålas av en levande fosterlandskärlek, icke bara en fosterlandskärlek, som är en läpparnas bekännelse eller en skådefrukt, som man tager fram vid högtidliga tillfällen och i festtal, utan som är en levande och djup känsla, som ytterst bottnar däri, att folket känner, att dess land bjuder dem mera än vad något annat land bjuder, och som gör det för dem till ett levande medvetande, att om dess land förlorar sin tillvaro som självständig nation, så förlora även de fattigaste lagren inom detta land verkliga värden. Då säger jag er, mina herrar: skola vi tänka oss, att man ute hos folkets breda lager, hos de fattiga klasserna verkligen skall få fram denna djupa känsla för fosterlandet, där är det nödvändigt, att vi icke på detta sätt överbelasta oss ekonomiskt för försvarsändamål, så att det sociala reformarbete till fattigdomens bekämpande, som är nödvändigt för att framkalla ett djupt och verkligt fosterlandssinne, blir förkvävt och undanskjutet. Det duger då ej att militarismen och försvaret sluka allting. Jag vet visserligen, herr talman, att det har emot oss framkastats i högerpressen och på andra håll den beskyllningen, att vi äro fosterlandslösa. Ja, mina herrar, det är icke så många solvarv, som förrunnit, sedan Tysklands socialdemokrater fingo sig slungat i ansiktet att de voro »vaterlandslose Gesellen». I detta ögonblick stå mellan 3 och 4 miljoner tyska socialdemokrater under fanorna. Det är allom bekant, att hundrausental av våra tyska partivänner hava frivilligt anmält sig som deltagare i detta fälttåg. I Frankrike har funnits en stark principiell försvarsnihilism, företrädd av mycket verksamma förkämpar. Frankrikes socialdemokrater stå i detta ögonblick enade i kampen för sitt lands frihet och självständighet. Det bottnar naturligtvis ytterst däri, att dessa våra tyska och våra franska bröder hava för det första en levande övertygelse om, att de kämpa för sitt lands frihet och för sitt lands oberoende, men det beror också därpå, att i Tyskland och Frankrike har man inom ledande kretsar icke bara kämpat för »försvaret främst», utan man har även under högerregementet, till och med i Tyskland, åtminstone vid sidan om detta program haft till program: »försvar och reformer». Våra bröder där känna sin meddelaktighet i det gemensamma landet, och det är det som gör, att de liksom alla andra gå ut för att kämpa för sitt land. I detta avseende finnes helt säkert ingen grundskillnad mellan de svenska socialdemokraterna och deras meningsfränder i de båda landen, om vilka jag nu talat, och andra land också förresten. Men skall man kunna få fram hos vårt svenska folks fattiga klasser en verkligt djup och levande känsla, som giver åt även vårt försvar i farans stund hela den moraliska kraft, utan vilken intet försvar har sitt verkliga och fulla värde, då får man icke glömma att det är nödvändigt att man avmäter försvarsbördorna på sådant sätt, att man icke stänger, skjuter undan och bekämpar detta arbete för fattigdomens bekämpande, som är nödvändigt icke minst i ett land som vårt, där man alltför mycket försummat detta.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Det är, herr talman, från dessa utgångspunkter, som vi socialdemokrater hava utarbetat vårt försvarsprogram. Vi ha försökt utarbeta en försvarsreform, som inom en ekonomisk ram, vilken vi anse motsvara landets bärkraft, utan att dessa nödvändiga intressen, särskilt de sociala komma att undanskjutas, dock giver landet ett sammanhängande och ett planmässigt uppbyggt försvarssystem, som i viktiga avseenden innebär betydliga förbättringar i förhållande till det nuvarande. Vårt parti är i dag redo att votera för ett positivt försvarsprogram. För flertalet av oss innebär detta ett fullföljande av en länge burens övertygelse. För någon av oss innebär det beträdande av nya vägar, dit ett fördjupat studium av försvarsproblemet fört oss.

Sverige skall försvaras. I detta avseende stå vi eniga med övriga partier. Men försvarsbördorna böra ej göras så tyngande, att de förkväva hela det arbete för uppbyggande av nationens inre växt, som är nödvändigt icke minst med hänsyn till skapandet av en verklig förmåga och vilja att i farans stund värna trygghet och oberoende.

Ur dessa synpunkter, herr talman, kunna jag och mina partivänner icke biträda det föreliggande förslaget, utan yrka bifall till de reservationer, som av herr Lindblad m. fl. äro avgivna vid detta betänkande.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Då jag deltagar i denna debatt, så är det för att göra några bemärkningar till det betänkande, som nu föreligger för riksdagens avgörande, bemärkningar i organisatoriskt hänseende. Jag har tillåtit mig att framföra en motion, vari jag har försökt få en organisation av vår armé byggd på sådant sätt, att den i sig upptager landets samlade värnkraft uti det avgörande ögonblicket å ena sidan, och som å andra sidan är uti själva fredsorganisationen så lagd, att den icke kräver mera av befäl än vad som är erforderligt för den egentliga trupputbildningen.

Den härorganisation, som vi nu gå att *avlösa*, har enligt min uppfattning tilltagits både för stor och för liten. Man utelämnade i 1901 års härordning möjligheten att vid sidan om den egentliga organisationen skapa en tillräckligt stark reservstats- och reservorganisation. Detta återigen förde med sig, att man för att täcka mobiliseringsbehovet måste på stat anställa ett större antal officerare än man oundgängligen behöfde för det verkliga utbildningsarbetet. Till detta knöts av helt naturliga skäl också strävan att i den organisation, som man då utformade, redan under rekrytskolan tillskapa de formationer man i fält skulle uppställa. I förening med den då godkända arméindelingen tillskapades det enligt mitt sätt att se i varje fältinfanteriregemente alltför många kompanier. Man gick ut från, att man redan vid första början skulle ha utbildningen inom 12 kompanier. Då räknade man delvis med en obefintlig folktillgång, och resultatet har icke uteblivit. De värnplikts-

skaror, man ansåg skulle fylla kompanierna, hava i högst väsentlig grad uteblivit, och ännu, 14 år efter beslutet, söker man efter tillräckligt antal värnpliktiga för att under rekrytskolan kunna utforma ett kompani, så att man kan driva verklig kompaniutbildning. Det ligger då nära till hands, efter mitt sätt att se, att då vi nu skulle gå att bygga en ny härordning, vi skulle med hämtad lärdom från det förflutna bygga den nya organisationen så, att man gjorde sig kvitt olägenheterna i den gamla organisationen och byggde den nya efter principer, varigenom man, samtidigt som man kunde utnyttja landets värmkraft, också ordnade det så, att man kunde bedriva utbildningen efter billigare metoder. Det nuvarande förslaget innebär en ytterligare utökning av kompaniernas antal. 4 nya kompanier skola uppsättas vid vardera av de båda sjöfästningsinfanteriregementena och därutöver skall vid varje infanteriregemente kontingenter avdelas till kulspruteformationer, jämte ökat antal värnpliktiga uttagas till ingenjör- och intendenturtrupperna.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Dessa nya formationer måste ovillkorligen minska tillgången på värnpliktiga för de egentliga fältinfanterikompanierna, men ändå har ifrågasatts, att man under rekrytskolan skall behålla det gamla antalet kompanier pr regemente. Man har icke allenast ifrågasatt detta, utan man har därutöver ifråga om antalet officersbeställningar, ifrågasatt att utöver den fjärde bataljonschefen, om vars anskaffande vi alla varit eniga, utöka kompaniofficerarnas antal vid varje regemente med icke mindre än 5 beställningar. Det förefaller mig, att, har man svårt för att skaffa sysselsättning under kompaniutbildningen åt det antal officerare, som man nu har, så skall det bli svårare, att i fortsättningen skaffa full sysselsättning till alla på stat anställda officerare, som man i den nya ordningen ifrågasätter. Men även ur ren utbildningssynpunkt finner jag för min del en påtaglig svaghet i den organisation, som nu ligger före. Ty det är ganska naturligt, att, har man före upprättandet av de nya kompanierna, före upprättandet av kulspruteformationerna ansett sig under visst utbildningsstadium behöva sammanslå flera kompanier för att därav bilda någorlunda fältstarka kompanier, så måste ett dylikt behov i än högre grad framträda hädanefter, och det måste enligt mitt sätt att se avsevärt inverka på själva utbildningsarbetet, därigenom att man under ett synnerligen viktigt stadium av utbildningen skiljer befäl och manskap åt i betänklig grad och ställer en del kompaniofficerare utan verklig sysselsättning, ställer till vissa kompaniofficerares förfogande manskap, som på ett tidigare stadium erhållit utbildning av andra officerare o. s. v. Jag finner en betänklig svaghet i detta, men jag finner även en svaghet i själva organisationen. Jag anser det nämligen nödigt, att en liten nation, som skall tillvarataga all tillgänglig försvarskraft, den måste ha själva organisationen så byggd, att den redan under fredsutbildningen, under senare delen av fredsutbildningen vid regementsmötena, kan ernå en

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

kraftig utsvällning, som så nära som möjligt ansluter sig till den organisation man vill tillämpa i fält. Därför har jag trott, att det skulle vara lyckligare, om vi inskränkte oss till att ha rekrytutbildningen på 8 kompanier på varje regemente och hade dessa så organiserade, att de under regementsmötet kunde utsvälla till 16 kompanier. En armé, som skall bygga på det förhållandet, att den så att säga redan på ett tidigt stadium måste för försvaret taga ut kanske 20 årsklasser på en gång, den måste i sin läggning vara sådan, att man kan anlita uti betydligt hög grad reservstatsbefäl och reservbefäl. Vid sådant förhållande måste man ha arméns organisation så lagd, att man varje år — jag håller på det, *varje år* — skall kunna inkalla dessa reservstatsofficerare och underofficerare samt ett avsevärt antal reservofficerare till tjänstgöring under regementsmötena. Men om de skola få någon sysselsättning i den funktion, som de ha att fullgöra vid det tillfälle, när man ställer manskap till deras förfogande, så förefaller det mig, att organisationen måste vara så lagd, att de icke allenast kunna placeras i tjänstgöring utan i verklig trupptjänstgöring under regementsmötet. För min del har jag svårt för att finna, att man med 15 eller 16 på stat varande kaptener på ett regemente och med 12 kompanier skall kunna få sysselsättning för reservstatskaptenerna, vilka man kallar in till tjänstgöring. Nu kan man visserligen säga det, att reservstatskaptenerna sätter man in i tjänstgöring därigenom, att man ger en på stat varande kapten tjänstledighet under den tid reservstatsbefälet tjänar. Men, mina herrar, regementsmötena äro huvudsakligen till för att befälet skall utbilda sig och få en aning om, vad det vill säga att föra folk i fält. Vid sådant förhållande finner jag det vara en betänkelig svaghet, att man lagt organisationen så, att man skall behöva entlediga den på stat varande officeren för att placera en reservstatsofficer, som inkallats.

Det är därför jag på rent sakliga grunder icke har kunnat ge min anslutning till det förslag, som föreligger, i vad det gäller organisationen av infanteriet. I fråga om kavalleriet vill jag för min del villigt erkänna, att, ha vi råd att ställa upp så stora kavallerimassor, som från vissa håll önskas, ja, då är det ju klart, att en man transporteras fortare fram till häst, och han är också mera rörlig. Men då detta vapen är av utomordentlig dyrhet, och då vårt försvar till huvudsaklig del måste lita på infanteriet, och då det därjämte finnes medel, genom vilka man numera ganska hastigt kan framkasta infanteristyrkor, så finner jag för min del det icke vara förenligt med klok hushållning med landets värnkraft att försöka åstadkomma ett kavalleri, som samtidigt som det skall vara kavalleri också skall försöka vara infanteri. utan jag finner det vara med klokheten mera överensstämmande, att vi inskränka vår kavalleristyrka till det som oundgängligen är nödigt i och för spaningstjänst och i stället söka tillgripa de medel, som äro möjliga för att framflytta

infanteriet i behörig tid, detta i känsla av att en väl väpnad infanterist betyder mera, då det gäller att tillbakaslä ett anfall, än en kavallerist, som under utbildningstiden skall ägna sig icke uteslutande åt en utbildningsgren utan även åt en annan, och för övrigt är sämre utrustad för eldgivning. Därför har jag för min del icke kunnat biträda det förslag, som går ut på att fortfarande behålla den skånska kavallerifördelningen.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Det hade varit lyckligare om man vid utformandet av detta förslag ägnat mera uppmärksamhet åt en annan gren av det mera rörliga försvaret, än vad man verkligen gjort, jag åsyftar hjulryttartrupper och skidlöpartrupper. Därför har jag biträtt ett förslag, som är ägnat att tillfredsställa detta behov, men jag har trott, att just på denna del av vårt försvarsområde skulle det vara lämpligt att vid sidan av kavalleriet kunna sätta en kontingent infanterister på cyklar under sommaren och på skidor under vintern. Jag har trott, att det skulle vara en lämplig avvägning, om man till detta detachement på två skvadroner lade två kompanier hjulryttare- och skidlöparetrupper. Oavsett att dessa genom sin blotta tillvaro skulle utgöra en förstärkt säkerhetsbesättning för Boden av ganska betydande värde, så skulle de ju genom själva sin förläggning ha en viss möjlighet att med sin rörlighet så att säga kunna bevaka andra punkter däruppe i denna del av landet. Det är min livliga övertygelse, att, när vi antagit detta förslag, så kommer det ej att dröja länge, icke på långt när så länge som övergångstiden, förrän det ligger före ett förslag, avsett att efter ganska kostsamma metoder organisera särskilda hjulryttare- och skidlöparetrupper. Vid sådant förhållande hade det varit riktigt, att man upptagit dessa spörsmål, när man nu gått att lösa hela denna fråga. Utgående ifrån, att varje arméfördelning skall hava sina vapenslag avpassade efter de olika vapenslagens uppgifter i kriget, har jag för min del föreslagit, att vi skulle utöka kavalleriregementena inom varje fördelning med ett visst antal hästar och manskap, för att dessa regementen därigenom skulle sättas i tillfälle att även för reservformationerna uppsätta det oundgängligen nödiga kavalleriet.

Ifråga om artilleriet har jag icke kunnat giva min anslutning åt det förslag, som ligger före. Det har ju på ett tidigare stadium varit föremål för ingående debatt, om det skulle vara riktigt att förena arméns tunga artilleri med fältartilleriet. Såväl i det liberala partiets motion som i den av mig väckta motionen, ha hävdats den uppfattningen, att det skulle vara riktigt, att det tunga artilleriet fördelades ut på arméfördelningarna i så stor omfattning, som detta kunde med den organisation, som artilleriet skulle få, vara förenligt. Detta har från vissa håll mycket strängt bekämpats.

Och slutligen har man i överenskommelsen slutit det avtalet, att positionsartilleriet som sådant fortfarande skall vara ett truppförband för sig. Jag måste för min del säga, att sedan

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

positionsartilleriet övergått från att vara ett positionsartilleri i egentlig mening till att bliva ett i verklig mening tungt fältartilleri, som man allt mer och mer söker utnyttja i samband med övriga vapenslag, har jag bibragts den uppfattningen, att det skulle vara riktigt, om positionsartilleriets tunga haubitsdivisioner utlades på det sättet, att man placerade en i Skåne, en i Stockholm och en i Östersund, därför att detta vapen kunde i högst väsentlig grad därigenom disponeras för olika ändamål, utan att det på något som helst sätt lades hinder i vägen för armécheferna att disponera det på sätt, som de ha ifrågasatt. Vid ordnandet av vårt artilleri har ju utskottet, därom är jag fullt enig med utskottet, gått ut ifrån, att Bodens artilleri så långt som möjligt skall vara en självständig organisation för sig, men man har icke vågat taga steget fullt ut, utan man har fortfarande hållit på den uppfattningen, att sjätte arméfördelningens artilleri skall vara så förlagt, att en del skall vara förlagd i Östersund och en annan del i Boden. Det finner jag vara en svaghet i organisationen av sjätte arméfördelningen, ett försvagande ur flera synpunkter. Det måste tänkas en sådan situation, att det artilleri, som egentligen tillhör sjätte arméfördelningens artilleriregemente, och förlagts till Boden, icke kan därifrån utbrytas och tjänstgöra till fördelningens försvar. Vid sådant förhållande måste sjätte arméfördelningen gå i fält med betydligt försvagat artilleri.

Men jag har även mot den uppgörelse, som nu är träffad, en direkt anmärkning att göra i fråga om placeringen av olika pjässlag. Man har överenskommit om, att hädanefter skola till Östersund förläggas tre divisioner flackbanepjäser och i Boden skall bibehållas den haubitsdivision, som regementet skall förfoga över. Jag måste för min del säga, att nog vore väl sjätte arméfördelningen mera betjänt med, att det hade sin haubitsdivision i Östersund och finge avstå en av flackbanedivisionerna i stället. Därför är enligt mitt sätt att se detta ett högst väsentligt försvagande, ty jag måste ställa den frågan för mig: är haubitsdivisionen ägnad att på samma sätt gagna försvaret på en framskjuten plats i Boden, är haubitsdivisionen avsedd att på samma sätt försvara Boden utanför det område, dit Bodens kanoner nå, är den ägnad att försvara på samma sätt, som en flackbanedivision vore det i denna terräng? Det kan hända, att jag som civil har tagit fel i detta stycke, och då får jag naturligtvis böja mig för den militära sakkunskapen, men tills vidare kan jag icke värja mig för den tanken, att detta är en svaghet.

Sedan vill jag säga, att med den organisation, som nu ligger före, där man fortfarande vill bibehålla positionsartilleriet, naturligtvis då under namnet positionsartilleri, och verkligen vill ha det ordnat till positionsförsvar, kan jag icke förstå att man lägger en kår i Karlsborg, vars vapenslag i viss del måste stå mycket nära tillsammans med åtminstone en del av de vapen,

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

som jag förmodar, att man fortfarande vill bibehålla hos positionsartilleriet, att man vill upprätta en särskild kår i Karlsborg. Jag kan för min del icke se någon annan strävan härutinnan, än att man därigenom vill försäkra sig om, att man i fortsättningen skall få lov att ha positionsartilleriet i huvudstaden, enligt mitt förmenande den olämpligaste plats i riket för förläggningen av detta regemente. Det hade varit riktigare, när man går ut från, att man fortfarande skall hålla detta vapen tillsammans, att man sammanfört positionsartilleriregementet med den division, som avses förlagd till Karlsborg till ett förband förlagt i Karlsborg, Skillingaryd eller Marma.

Vidare kan jag för min del icke godkänna det förslag, som innebäres uti den föreslagna organisationen av ingenjörtrupperna. Genom det förslag, som nu ligger före, har man ju uttalat, att man vill försöka fördela ingenjörtrupperna så, att de förläggas så mycket som möjligt över hela riket, och det förefaller mig då, att samma skäl, som tala för förläggningen av ingenjörtrupperna utöver olika delar av riket, även måste vara talande för, att fälttelegraftrupperna få följa med. Jag har därför icke för min del kunnat biträda den föreliggande organisationen i denna del, ehuru jag nu har varit med om alla de utvidgningar som föreslagits för ingenjörvapnet. Därför att jag är livligt övertygad om, att det är oundgängligen nödvändigt för arméns operationer.

I fråga om trängkårerna hyser jag fortfarande den uppfattningen, att det skulle vara möjligt att sköta utbildningen på ett kompani. Emellertid har man här återgått till det gamla förslaget att ha två trängkompanier på varje fördelning. Jag skall icke länge fördjupa mig i detta. Jag har trott, att med den organisation, som man nu ifrågasätter, varigenom man på helt annat sätt än hittills skulle kunna utnyttja reservformationerna, det skulle varit möjligt att även med ett förminskat antal stamofficerare, med tillhjälp av den tilltänkta reservformationen sköta mobiliseringen för trängen.

I fråga om arméns hästar har utskottet föreslagit en skrivelse angående officerarnes tjänstehästar och angående utrangeeringen av hästar. Jag har tillåtit mig yrka, att samtliga officerare skola vara beridna på kronans hästar. Mot denna uppfattning har utskottet rest den invändningen, att det skulle vara lämpligare, att generalstabsofficerare och regementschefer med flera i sådan ställning skulle äga rätt att vara beridna på egna tjänstehästar. Jag hyser den uppfattningen, att vi anskaffa hästar för att hålla både chefer och andra vederbörligen beridna för tjänstens skull. Vid sådant förhållande drager jag ut konsekvensen ur denna min tankegång och säger, att då skall ingen annan än kronan hålla hästar till dessa. Det kan annars komma att stå oss dyrt i det verkligen avgörande ögonblicket, ty med den tanken, att cheferna skola hålla sig själva med tjänstehästar, får jag tänka mig, att då skola de även hålla sig med tjänste-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

hästar ute på slagfältet, och då blir det synnerligen svårt för dem att ute på slagfältet kunna i hast skaffa sig ersättning för stupade tjänstehästar. De lära väl då få taga första bästa till hands varande kronohäst för att göra sig beridna på, ty det är klart, att chefen måste i första hand vara beriden, om han tillhör ett beridet vapenslag, i fall maskineriet skall kunna fungera. Då detta just i farans ögonblick är så viktigt, förefaller det mig också viktigt, att dessa herrar äro beridna på kronan tillhöriga hästar.

I samband med spørsmålet om arméns hästar har man nu ingått för, att samtliga kompanichefer skulle göras beridna på kronans hästar. Jag tvivlar för min del på, att det är riktigt att göra samtliga kompanichefer beridna, men även om denna sak ur militär synpunkt kan sägas ha sina fördelar, så måste jag säga, att det sätt, som Kungl. Maj:t i sin proposition föreslagit och utskottet sedan tillstyrkt att göra kompanicheferna beridna, det förefaller mig vara det dyraste hästanskaffnings-sätt för infanteriet, som man någonsin sett. Här har man gått ut från, att, när kavalleriet har dresserat hästarna, skola de tjänstgöra två år vid kavalleriet, och sedan skola de uttagas till infanteriet. Såvitt icke denna hästuttagning inskränker sig till en försvinnande liten procentdel av kavalleriets häststyrka, så måste det betraktas som en olägenhet för kavalleriet att bli av med sina hästar just vid den tiden, när hästarna äro, som man säger, mest ägnade för sina kavalleristiska uppgifter. Det hade varit riktigt, om förslaget inneburit, att man vidtagit en strängare kassation inom kavalleriet och från kavalleriet utmönstrat hästar i ett senare stadium och överfört dem till infanteriet. Denna fråga spelar en ofantlig roll ur ekonomisk synpunkt, ty hästmaterialet är ju ett av de dyraste material vi ha.

Vidare ifrågasätter jag, om det kan vara riktigt, när man nu skall ha så mycket hästmateriel till infanteriet och förresten öka hästmaterialet i samtliga vapenslag, det i fortsättningen kan tillämpas samma rekryteringsmetod som hittills, så att man skall låta hela häststammen gå igenom remontdepåerna. Jag har därför för min del i högst väsentliga stycken anmärkningar att göra mot det föreliggande förslaget, som bibehåller 1901 års härordnings svagheter i väsentliga delar och gör denna organisation ofantligt dyr.

Då jag nu har ordet, ber jag att med några ord få beröra frågan om landstomens utrustning. Jag har tillåtit mig att i utskottet tillsammans med mina partikamrater reservera mig till förmån för högre anslag för utrustningsändamål. Till utskottets bedömande ha förelegat tre olika förslag om anslagsbelopp för intendenturutrustning. Jag har för min del ansett, att det vore riktigt, att man biträdde det förslag, som kräver det största anslaget. Det kan ju synas märkvärdigt, att en socialdemokrat, som strävar efter billighet, väcker ett förslag, vilket i sig innebär högre kostnader, men jag skall be att få angiva

skälen. Under den mobilisering, som nu ägt rum, har en påtaglig brist gjort sig gällande. Vi ha nödgats att på enskild väg genom insamlingar och även genom direkta statsanslag avhjälpa de närmast liggande bristerna i fråga om utrustningen av vår landstorm, och ändå skall man vara något hemma i styckena för att i vissa fall kunna bedöma, huruvida man har en krigsman framför sig eller en civil person. Inför det som upprullats under de senaste dagarna, när krigförande under angivande av att civila personer på obehörigt sätt deltagit i försvaret, ansett sig kunna bränna och skövla gamla städer, så blir man nog en smula betänksam, om vi vid avgörandet av detta ärende skola inskränka oss till att utrusta landstormen efter de principer som innebäras i det förslag, som biträtts av utskottet, vilket stött sig på Kungl. Maj:ts framställning. Jag har icke såsom civil vågat avgöra, vilket som skulle vara det lämpligaste plagget för landstormen. Det är härvidlag av helt naturliga skäl två synpunkter, som måste tagas med i beräkningen: den ena att skaffa landstormsmännen en praktisk utrustning, vilken samtidigt innehåller möjlighet att skydda honom mot köld, bläst och regn, den andra att taga hänsyn till kostnadsfrågan. Därför har jag fått nöja mig med att vilja ställa till Kungl. Maj:ts förfogande omkring 3,700,000 kronor utöver vad som i utskottets utlåtande är avsett för utrustningsändamål. Man kan ju tänka sig, att det kan vara lämpligare att bibehålla en lättare kostym, man kan också tänka sig, att det är lämpligt att ha en kappa till varje man, men dessa saker äro spörsmål, som måste bliva föremål för föregående utredning, ty jag förstår fullt väl, att vi icke utan vidare kunna bara köpa en massa materiel att läggas upp i förråd, utan vi måste ha cirkulation därpå, så att det kan vederbörligen omsättas. Då således detta spörsmål icke kan avgöras i ett enda tag nu, såsom det blivit framställt i en motion, har jag för min del nöjt mig med att yrka på, att ett större anslag ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att sedan efter föregående prövning kunna på lämpligaste sätt användas. Men en sak är jag livligt övertygad om: så snart som vi skola börja att omsätta de beslut, som här fattas, måste ordnandet av landstormsspörsmålen bli en av de frågor, som ganska tidigt måste tagas med till avgörande. När jag för några dagar sedan besökte min hemtrakt, mötte jag en hel del landstormsmän, som icke ens voro försedda med landstormshattar utan voro fullständigt civilt utrustade med undantag av det lilla landstormsmärket på deras privata huvudbonad och armbindeln. Jag säger: inför vad som skett har denna fråga framstått med ett sådant allvar, att jag på det bestämdaste vill mana andra kamraren att här biträda den reservation, som jag har tillåtit mig framställa.

I samband med prövningen av detta ärende har jag tillåtit mig väcka en motion avseende att öka den föreslagna värn-

*Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)*

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

skatten med $33\frac{1}{3}$ %. De nu rådande ekonomiska förhållandena tillsammans med den verkligheten, att de 75 miljonerna räcka till för att täcka de närmaste årens anskaffningar, hava gjort, att jag för tillfället avstått från att fullfölja mitt yrkande, men jag vill här på samma gång understryka, vad som framhållits i vår reservation, att detta icke innebär, att jag för min del avstår från tanken på att återkomma till detta ärende vid lämplig tidpunkt. Jag är ännu icke övertygad om annat än att en del av de kostnader, som nu äro avsedda att täckas genom vanliga skatteåtgärder, äro av den beskaffenhet, att de höra hemma under värnskatten. Utöver detta måste jag såsom avslutning på mitt anförande understryka vad som här under flera föregående anföranden framhållits, nämligen att då vi nu gå att besluta i en fråga, vars verkningar, att döma efter vad som redan skett på tidigare stadium, måste innebära en årlig ökning av minst 12 miljoner utöver vad som nu åtgår till försvarsändamål, så måste vi allvarligen upptaga till prövning, huru dessa nya 12 miljoner kronor skola uttagas, och intill dess detta spörsmål är vederbörligen uppklarat, vill jag för min del hålla värnsskattetanken öppen. Jag har nämligen den orubbliga tron och uppfattningen i detta stycke, att den enda förutsättningen för att den *merkraft*, som den nya organisationen avser att giva oss, varder till sista stycket uttagen, ligger däruti, att de *förmögna samhällsklasserna* *hädaneft* bära *minst dessa ökade kostnader i vår försvarsbörda*.

När vi slutligen komma att votera i de olika spörsmålen, kommer jag att framställa ett yrkande om bifall till min motion uti den första punkten, som berör härordningsfrågan. Jag gör det, därför att jag vill se, hur många av kammarens ledamöter som vilja giva sin anslutning åt den uppfattning, som jag har givit uttryck åt.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman, mina herrar! Under fruktansvärda världshändelser och en allvarstygnd tid gå vi i dag till lösning av en utav vårt lands viktigaste frågor. Och vi ha ingen garanti för att inte ändå allvarligare tider kunna stunda för vårt land. Under sådana förhållanden är det nu mera än någonsin en bjudande plikt för oss att med orubbligt lugn noga pröva vad som lämpligast kan och bör göras för tryggande av vårt lands självständighet och oberoende. Det är därför som jag med djup ledsnad nödgas konstatera, att det förslag till försvarsfrågans lösning, som framförts av liberala samlingspartiet, vid frågans förberedande behandling, av anledningar, som jag helst undviker att beröra, icke vunnit sådant understöd eller blivit så utarbetat, att yrkande om bifall till detsamma nu lämpligen kan framställas. De omständigheter och förhållanden, som därvid spelat in, känna vi alla, och jag behöver sålunda inte ingå på någon historik i

det avseendet. Och jag skall icke heller tillåta mig att uttala klander emot någon. Men jag är både berättigad och pliktig att med harm tillbakavisa den beskyllningen, som riktats mot mig och med mig liktänkande, att vi skulle vara likgiltiga för vårt lands försvar. Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Jag har anslutit mig till förslaget om den första rekrytutbildningstidens förläggning till våren och sommaren, emedan jag ansett och fortfarande anser, att det förslaget ur utbildnings-synpunkt, sålunda militäriskt sett, är starkare, ur social synpunkt fördelaktigare och från moralisk och sedlig synpunkt mycket att föredraga framför regerings- eller utskottsförslaget med ty åtföljande kasernliv. Stundens allvar och de kritiska förhållandena kunna väl ej rimligen åberopas som motiv för antagande av ett svagare förslag framför ett starkare.

Till stöd för att liberala samlingspartiets förslag angående infanteriets rekrytutbildning är starkare än regeringsförslaget, kan jag åberopa den militära sakkunskapen, den oensurerade militära sakkunskapen. Inom försvarsberedningarna voro nämligen de tillkallade sakkunniga, framstående officerare av olika grader, eniga därom, att man på två vår- eller somardagar i utbildningsresultat skulle vinna minst lika mycket som på tre höst- eller vinterdagar, varjämte de voro lika eniga därom, att vinterövningen borde föregås av en ej allt för kort sommarövning. Detta kan emellertid icke ske genom att bifalla regeringsförslaget.

Under sådana förhållanden och med hänvisning till vad jag i övrigt anført, torde min ställning till det föreliggande förslaget vara motiverad. Det är mig visserligen icke obekant, att den militära sakkunskapen för tillfället slår vakt om nämnda förslag, men jag har icke velat dölja, att denna sakkunskap också gått i en annan riktning.

Då, såsom jag redan anført, vår- och höstförläggningstiderna enligt sakkunniges uppgift, förhålla sig till varandra som talen tre till två, är det lätt uträknat, att höstförläggningen kräver en mycket längre övningstid, och att den på grund därav blir även socialt ofördelaktig.

I sanningens intresse måste jag dock meddela, att de inom försvarsberedningarna tillkallade sakkunniga gävo ett militärt företräde åt höstförläggningen, och det bestod däri, att genom den längre utbildningstid, denna förläggning krävde, skulle man kunna bibringa rekryterna den militära andan. Vid detta tillfälle skall jag icke närmare ange min uppfattning om den militära andan, utan jag vill blott säga, att jag inte är så övertygad om att den andan, sådan den i många fall framträtt, kan skapa vårt folks lycka.

Av vad jag sålunda i korthet yttrat, kunna herrarna väl förstå, att jag icke kunnat ansluta mig till regeringsförslaget eller finna det innefatta den bästa lösningen på denna viktiga

Ang. ombild- fråga, men jag anser mig i detta sammanhang och böra säga,
ning av rikets att jag ej ens kan reflektera på socialdemokraternas förslag.
försvar.

(Forts.)

Frågan måste dock lösas nu, och jag vet, att den blir löst i dag, evad jag därtill medverkar eller icke. Min bestämda uppfattning är dock den, att genom ett ömsesidigt tillmötesgående från de olika partierna skulle frågan ha fått en lyckligare och mera tillfredsställande lösning, än som nu är möjlig, och därigenom skulle mycket missnöje och många anledningar till klander blivit undanröjda.

Nu återstår emellertid för mig ingenting annat än en innerlig önskan, att sinnena måtte lugnas hos de många, som känna sig besvikna, och att det må bli klart för hela världen, att vi vilja försvara vårt gamla kära Sverige samt att det beslut, som i dag fattas, måtte bliva lyckosamt för vårt älskade fosterland.

Häruti instämde herrar *Hamilton, Andersson i Milsmaden, Igel, Eklund, Mossberg, Sandberg, Sjöberg, Karlsson i Fjäl, Molin i Dom-
bäcksmark, Lundgren, Olofsson i Digernäs, Wedin, Torgén, Hellberg,
Bäckström, Rehn, Sundström, Hansson, Jonsson i Gumboda, Wik-
ström, Bengtsson i Norup, Bosson, Hamrin, Pålsson, Olausson, Ifvars-
son och Osberg.*

Herr Olofsson i Avik: Herr talman! Sedan vi här i landet övergått ifrån indelta soldater och värvade trupper till allmän värnplikt, har det ständigt varit min syn på saken, att man haft ovillkorlig skyldighet tillse, att de värnpliktige finge i första hand en praktisk utbildning och i andra hand en så grundlig utbildning, som våra förhållanden kunde medgiva.

Då jag nu granskar det föreliggande utskottsförslaget, ställer jag mig den frågan, huruvida detta förslag tillgodoser dessa krav. Jag finner då, att den s. k. rekrytutbildningen skall börja på hösten för infanteriet — jag talar om detta vapenslag såsom varande det som mest intresserar mig, och då det ju är vårt största — och jag antager, meningen är, att de värnpliktiges inryckning skall äga rum den 1 november, och att sedan utbildningen skall fortsättas under vintern. Jag hemställer, huruvida det finnes någon i denna kammare, som kan tro, att denna årstid är lämplig för att uppnå ett gott resultat i förhållande till den tidslängd, som här åtgår. Litet var torde känna till våra vintrar och de svåra förhållanden, som då äro rådande. Det står åtminstone för mig klart, att den utbildning för infanteristen, som då skall äga rum, måste bli av så underordnad beskaffenhet, att han svårligen på grund av denna sedan behörigen övad skall kunna uppträda i en fältarmé.

Det är ju tämligen tydligt, att en person i min ställning icke kan ha någon sakkunskap i det avseendet, men det hindrar icke, att man kan tänka sig in i saken och försöka se hur den ställer sig, och under sådana förhållanden kan även den, som icke

sitter inne med sakkunskapen, använda sitt, om jag så får säga bondförstånd, så gott han förmår, och även på den vägen komma till ett gott resultat. Dessutom skall jag be få åberopa ett sakkunnigt utlåtande, som är gjort av en mycket intresserad militär, nämligen överstelöjtnant G. Hedengren. Jag tror, att rätta förnamnet är Gabriel, vilket jag nämner därför, att det lär finnas två bröder Hedengren, som äro överstelöjtnanter. Han uttalade i detta avseende för något år sedan följande:

»De flesta föreliggande förslagen ta in den värnpliktige till tjänstgöring omkring 1 november. Sedan låter man honom förbli under fanorna till vinterns slut eller — de modigare — till början av juni eller juli. Detta innebär en fullkomlig omkastning av hela vår utbildning, ty allt sedan värnplikten infördes i vårt land ha övningarna fått äga rum under den ljusa och varma delen av året, då de kunna drivas intensivt, och det är endast tack vare denna omständighet som vi kunnat nå den ståndpunkt där vi nu befinna oss. En omläggning betyder att jag måste driva de grundläggande övningarna, som fordra långvarigt stillastående eller krypande på marken, under de mest otjänliga väderleksförhållanden. Nu i höstas t. ex. spöregnade det i november. Ute kan man då ej hållas av hälsoskäl. Var skola då 600 man driva den fältmässiga utbildning varom man så gärna talar? Sen kommer kölden. Just den tid då jag skall börja göra mannen till skytt. Hur skall han på kammarskjutnings- och skolskjutnings-banan bibringas förtroende för sitt vapen och träffsäkerhet, då fingrarna äro stela av köld? När man väl kommit litet i gång är julen över en. Alla skola hem till över trettondagen. Så är det att börja om igen, i snöyan på skjutbanorna eller på magen ute i drivorna i terrängen. Men vinterutbildningen gör sig påmint. Snön är numera en opålitlig gäst, och man törs därför ej uppskjuta de speciella vinterövningarna, fast rekryterna varken hunnit utgymnas-tiseras i tillräcklig grad eller tillägnat sig de första grunderna för uppträdande i skog och mark. När de sex veckornas vinterövningar äro förbi täcker snön fortfarande jorden eller ha käl-lossningen börjat. Vilketdera som helst, är man inskränkt till kaserngården och uppställningskorridorerna. Så ha vi ju påsk och pingst. I de bättre förslagen har man lagt till ett par månader, maj och juni, då väderlek och mark ypperligt ägna sig för de grundläggande militäriska övningarna och då man väl får söka ta igen något av vad som försummats i detta avseende. Men är inte detta liksom att slänga jätten efter brödet in i ugnen?»

Ja, så uttalar sig en fackman om den saken, och jag bör för min del tillägga, att då de två månader på våren komma, som han anser vara av så stor betydelse, vad har då inträffat? Redan efter den kännedom jag har om dessa förhållanden, så ha de ynglingar, som legat i kasern hela vintern, under den tiden hunnit bli så uttröttade av kasernlivet och så förslöade, att allt intresse för utbildningen hos dem försvunnit, och jag vill nästan påstå, att en ren försvarsolust har inträtt. Och detta inträffar just vid

Ang. utbildning av rikets försvar.
(Forts.)

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.

(Forts.)

då rekryten skulle få börja de grundläggande övningarna. Jag tror, att i det avseendet innebär det föreliggande förslaget sådana brister i fråga om de värnpliktiga, gent emot vilka vi hade största skyldigheter, att jag icke kan för min del rösta för detsamma.

I likhet med herr Rydén vill jag också påpeka de ekonomiska förhållanden, som bli rådande till följd av detta dyra förslag. Han har tydligt framhållit det, och jag tror, att vid avgörandet av denna fråga man även måste taga detta i beräkningen.

Det finnes också en annan omständighet, som icke här blivit påpekad, men som tyvärr är grundad på den uppfattning, som finnes i bygderna och ute i landet, och det är den, som jag hörde en äldre lantman uttala, när dessa förslag framlades. Han sade nämligen, att om riksdagen ginge med på vinterförläggningsförslaget, så vore han övertygad om att detta förslag komme att innebära en sådan moralisk förvildning och försämring av de värnpliktiga, som finge ligga i kasern under hela vintern, att han för sin del komme att skicka sina fem söner till Amerika. Den person, till vilken han yttrade detta, var kyrkoherden i församlingen, och då denne förehöll honom det ofosterländska i ett sådant beteende, påstod lantmannen, att han hade mycket noga övervägt saken, och att han vore så övertygad om att pojkarne skulle komma förvildade hem efter en vinter i kasernen, att han toge det ansvaret på sig. Det är naturligt, att ett sådant uttalande kan vara av bra ringa betydelse, men jag är för min del övertygad om att många i landet hysa samma uppfattning.

När jag nu hör, att kammaren är synnerligen orolig för att jag kanske skall säga något, som herrarna icke tycka om, så skall jag sluta så att herrarna få prata på, så mycket ni önska, men jag vill endast uttala, att de skäl och omständigheter, jag här framhållit, äro för mig avgörande, varför jag icke kan lämna min röst för utskottets förslag lika litet som för det av socialdemokraterna framlagda.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord i anledning av förevarande förslag.

Det är nu jämnt hundra år sedan sista världskriget avslutades. Det gångna seklet har varit en väldig omdaningens tid i tekniskt och ekonomiskt avseende. Men trots detta ekonomiska uppsving har det i alla fall nu vid sin utgång gjort konkurs. Ett av de största fallissemang, som världen upplevat, har inträffat. Vad är då anledningen? Jo, anledningen är ensidigheten i utveckling och upplysning. Maktsträvandena av alla slag sitta i högsätena, rätten och demokratin äga fortfarande på långa vägar icke lika mycket att säga. Upplysningen om rätten har ringaktats och förhånats av de officiella och officiösa institutionerna, och det har varit det privata initiativet här och var förbehållet att upprätthålla densamma.

De svenska statsmakterna ha varit ivrigt sysselsatta den sista tiden med att upprätta även den svenska konkursstaten över

det gångna seklet. Det har här kunnat ske i laga ordning, och den föreligger nu enligt min uppfattning i detta digra betänkande. Man har samlat ihop allting vad man kunnat av seklets rika ekonomiska produktion. Våldstankarne och den andliga förmörkelsen, speciellt representerad av militarismen, ha upptagits som prioriterade fordringsägare till huvudparten av tillgångarna. De oprioriterade fordringsägarna, förnuftet och rättvisan, få praktiskt taget ingen utdelning. Man har redan sagt ifrån, att vi icke ha råd och hjärta att giva dem något. Man har vid denna riksdag sagt ifrån, att fullständiga medborgerliga rättigheter icke kunna beviljas; man har sagt ifrån, att någon social lagstiftning skola vi icke ha utan där skola vi bromsa; man har sagt ifrån, att fredsfrågan och framtidens förhoppningar icke intressera oss.

Jo, det är sant, när man gått att bevilja dessa många hundrat tal miljoner, har verkligen genom gemensam omröstning anslagits också 2,000 kronor till ett fredsmönument vid svensk-norska gränsen. Men även detta mot första kammarens vilja och under protester från ett stort och mäktigt parti i riksdagen. Vi ha också fått i utdelning till de oprioriterade en militieombudsman, en beskedlig herre, som kommer att göra sitt bästa, men icke rå med det väsentliga. Vi ha fått en liten beskärning av Akarpslagen, men endast en liten del av vad som krävdes. Vi ha också fått en liten formell omläggning av den stränga arrestens tillämpning i krigslagarna. Slutligen har litet skenfagert socker strötts på ett av de beska pillren, de 75,000,000 kronor extra försvarskostnader. Det är alltsammans.

I den föreliggande konkursstaten, som ligger på kammarens bord, framställes även knappast någon fordran på social etik. 1901 års härordnning köptes åtminstone med löften, som visserligen till stora delar icke infriats. Men den nuvarande härordningen har icke ens köpts med väsentligare löften. Det finnes visserligen några små förhoppningar antecknade i betänkan det. Så hoppas liberalerna i sin reservation, att övningarna skola förnuftigt användas på många sätt. Ack, varför hängiva sig åt sådana illusioner! Vad tjänar det till? Det är något omöjligt. Militarismen är ju oförnuftet, och man kan icke begära det förnuftiga av oförnuftet.

Vidare har det liberala partiet och även socialdemokraterna naturligtvis uttalat den förhoppningen, att varje ny beskattning, som föranledes av härordningsförslaget, skall läggas på de mest bärkraftiga skuldrorna. Det är en viktig sak, och jag hoppas även för min del, att den skall fullföljas. Men även detta är i stort sett endast illusioner. Tänk, om man kunnat använda dessa penningar i stället såsom bidrag till att avskaffa fattigdomen! Då hade det blivit ett helt annat värde, om staten fått överlägsna nämnda tillgångar. Nu tager man bara bort dem från de enskilda och använder dem till försvarets improduktiva ändamål, och på samma gång bli de enskilda skattebetalarna ur stånd att bättre använda samma pengar för det allmänna väl-

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

ståndet och i den allmänna samfärdseln. För övrigt är det lilla socker, man nu lägger på saken för att så mycket lättare kunna svälja det beska pillret, också som sagt en illusion. Affärs-
männen komma naturligtvis att fortast möjligt lägga utlagan på sina varors pris, och löntagarna komma i sin tur att kräva löneförhöjningar. Hur man bär sig åt, komma dock alla sådana bördor i stort sett att gå ut över oss alla. Jag skulle också vilja säga, att då det framhålles i den liberala reservationen, att det är nya skatter för militära ändamål, som skola läggas på den större förmögenheten kan även detta kringgås genom att man för att undgå skatteförhöjning inskränker på andra omistliga ändamål. Det vore tydligare och i någon mån mera betryggande om det uttalats, att varje nytt belopp, som behövs för militärväsendet, skall ovillkorligen uttaxeras på de högre förmögenheterna.

Så förekommer också i en socialdemokratisk reservation ett framhållande av att militären icke bör användas mot arbetare vid arbetskonflikter och dylikt. Också detta är en god sak, men även denna reservation kallar den i detta avseende föreslagna skrivelsen för en oskyldig skrivelse. Den är också en småsak i vederlag emot det hela, som nu överlämnas till militärväsendet.

Emellertid finnes en ljuspunkt i förslaget, och det är den socialdemokratiska reservationens positiva förslag. Den innebär ju icke något direkt skattande åt rättstanken, som saknas i förslaget, men det är ju i alla fall en vacker frammarsch i någon mån emot det mål, vi vilja komma till, nämligen förverkligande av programmet: successiv avrustning fram mot avväpning. Och därför gläder jag mig åt denna reservation, fastän den icke går så långt, som jag hade önskat, och fastän där som sagt icke framhålles en annan sak, som jag nu ber att få komma till. Det är nämligen bara en gradskillnad mellan detta förslag och de andra, men enligt min uppfattning hade även här bort komma fram en artskillnad.

Nu säger man, att om det föreliggande förslaget bör man tala så litet som möjligt, att det helst skall vara tystnad kring det beslut, som nu skall fattas av riksdagen. Ja, om det är nedslagenhetens tystnad över vad som sker, så kan jag förstå det. Själv kan jag dock icke deltaga i denna tystnad, därför att jag är icke nedslagen; mina illusioner om rättens seger äro starkare nu än någonsin. Men är det bara av klokhet, vi nu skola vara tysta, då är jag ännu mindre med därpå, ty då betyder det blott, att det sista århundradets parlamentarism vill visa, att även den vill vara med på ett hörn i den stora bankrutten. Ty varför skola vi vara tysta just i detta ögonblick, då så mycket märkvärdigt händer i världen och så stora saker måste komma efteråt? Vi skola icke föra bara fram nedslagenhetens politik och icke heller bara de små reformernas politik, utan vi skola väl just föra fram också de stora idéerna,

så att de mogna småningom i våra sinnen och så att det bildas opinion för dem, när den stora uppgörelsen en gång kommer. Det är ju i alla fall på det sättet, att en jordbrukare, som vill ha god äring på sin åker, rycker upp ogräset med rötterna. Nu se vi våldsmakterna i världen gå till sin handling med sitt yttersta mått av kraft. Då kunna vi icke mota detta på annat sätt, än att som motvikt framhålla, att för rättens seger måste man rycka upp även samhällsogräset med rötterna.

Ang. ombildning av rikets försvär.
(Forts.)

Det borde visserligen vara klart, att vi icke skola taga parti för någon av de krigförande makterna såsom sådana, fastän många göra det, den ene för den ena makten och den andra för den andra. För min del kan jag åtminstone icke förstå, hur man kan göra det, ty ingen av dessa krigförande stormakter har rätt, och man skall ju bara taga parti för rätten. Jag skulle icke kunna taga parti för doktor Franks folk emot Jaurés' folk eller för Jaurés' folk emot doktor Franks. — Talaren avbröts här av herr Talmannen, som yttrade: Jag skall an hålla, att talaren återgår till ämnet, varpå och då talaren härtill genmälte: Detta är en mycket neutral ståndpunkt, herr Talmannen ånyo erinrade, att det icke hörde till ämnet. — Här efter fortsatte talaren: Jo, enligt min uppfattning gör det det i hög grad. Jag säger således, att vi icke skola taga parti för någon av de krigförande makterna. Men icke får man därför vara alldeles passiv; något måste man taga parti för, och vad vi i tid måste taga parti för, det är rätten. Det måste vi alltid göra. Vi måste taga parti för rätten, för att det skall uppstå en rättsordning även i världssamhället.

Nu är det så i de enskilda staterna, att av de tre frihetsbegreppen, den ekonomiska friheten, den politiska friheten och den inre andliga friheten, ha vi i någon mån nått den politiska friheten, och på den bygga vi våra rättsordningar inom de särskilda statssamfundet. Men vi sakna den ekonomiska och den inre andliga friheten. I världssamhället är ingen enda av dessa tre friheter garanterad. Det vill således till att skaffa världssamhället den politiska friheten, frihet för världssamhällets personer. Bristen därpå är till väsentlig del och närmast anledningen till de krigiska förvecklingarna. Vad är det sålunda nu, som i världssamhället bör närmare berett tillvaratagas? Jo, det är dess medlemmars rättighet att ha sin frihet. Och dessa medlemmar äro nationaliteterna, det är deras liv vi måste tillvarataga. Det måste föras ut i världen, att varje nation bör ha rätt att leva sitt eget fria liv. Vi se nu klarare än någonsin, vilken betydelse detta har. Då herr talmannen nu tittar så skarpt på mig, vågar jag icke såsom jag ämnat närmare utveckla den saken. Jag skulle annars kunna göra det, och min uppfattning där är så vitt jag förstår fullt opartisk. Men herr talmannen ser så bister ut och hans hand griper så krampaktigt omkring klubban, att jag icke vågar göra det.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Det är dock en sak, som verkligen vore förtjänt av att bli utvecklad ur rättens synpunkt.

Så mycket må dock erinras, att vid Napoleons fall 1814 fick arronderingspolitiken inom vår världsdel en dödsstöt. Under det redan gångna århundradet har utvecklingen mest inriktat sig på att frigöra undertryckta nationaliteter. Mycket återstår dock och vad nu inträffat, är fortfarande till sin närmaste orsak utbrott av kränkningar utav nationalitetsrätten. Det är sålunda för denna vi skola taga parti, för att alla undertryckta folk i världen, var de befinna sig, måtte återvinna sin frihet. Därav komma i själva verket också de stater, som förtrycka nationer, att vinna de allra största fördelar.

Men vidare måste vi taga parti för alla folk gentemot det, som förtrycker dem och håller dem nere i okunnighet. Det finnes väl ingen, som kan förneka, att världen behöver alla de olika nationernas olika anlag för sin kulturutveckling. Vi behöva de latinska folkens klarhet och livliga intelligens; vi behöva den germanska rasens organisatoriska kraft i tanke och handling; vi behöva den sammansmältning av dessa egenskaper, som finnes hos den anglosachsiska rasen. Vi behöva de slaviska folken med deras rika drömmande anlag, frigjorda ur sitt tvång; vi behöva de semitiska folken, som byggt sin kultur under årtusenden, på jord och arbete. Det måste framhållas i hela världen, att alla folk hava rätt att »leva i solen», och icke bara vissa folk.

Vad är det då, som förtrycker folken i allmänhet? Jag ber nu herr talmannen höra noga på, ty nu blir det farligt. Det är först militarismen, dess falska anda och falska ideal. Militarismen känner icke rätten. Det har aldrig uttalats en rättstänke från densamma. Därifrån ha vi aldrig hört något sådant som att nationaliteterna skulle ha någon rätt. Den allmänna värnplikten särskilt är en av den nyare tidens mest kulturfientliga skapelser. Det är icke nog med, att militarismen härskar i de övre klasserna i samhället och i legohävarna, utan sedan har den genomförts som en skola för hela folket, som skall uppfostras i dess tankegång och anda, i förakt för rättvisan, och i kärlek till våldshandlingar. Den allmänna värnplikten är som sagt en väldig fiende till kulturen, och då vi nu gå att utvidga den, så böra vi åtminstone icke glädja oss över det dådet, och med hänförelse även för vår del bidra till det gamla seklets bankruttförklaring. Jag skulle också i likhet med en del amerikanska tidningar vilja närmare framhålla, hurusom de gamla europeiska tronerna, militarismens speciella skyddsvakt, hava sin dryga skuld i olyckorna. Men jag skall icke vidare fortsätta, herr talman, på den vägen.

Den politiska situationen hos oss är den, att vårt utrikespolitiska läge är jämförelsevis gott till skillnad från andra länders. Vi befinna oss i en trakt av världen, där vi avvecklat alla oklara förbindelser med våra grannar, och därför har det heller

inte inträffat, att vi ännu åtminstone äro med i världskriget. Och det ser ju också ganska lovande ut, att vi icke skola komma med. Men vi se av erfarenheten, vad den väpnade freden lett till. Den har icke lett till fred utan till krig. Vapnen äro till för att användas, ju mera vapen, dess större fara för krig och krigsförvecklingar. Vi ha också sett, vad den väpnade neutraliteten innebär. Det kan verkligen vara ett spörsmål att framställa, huruvida ett litet folk är tryggare med beväpnad eller obeväpnad neutralitet. Belgiens exempel talar verkligen ett sådant språk, att man har rättighet att uppställa det problemet. För min del lutar jag starkt åt den uppfattningen, att den obeväpnade neutraliteten för ett mindre folk innebär ett långt större värn än den beväpnade.

*Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)*

Jag kan till följd av den allmänna otåligheten i kammaren inför en sak, som är på förhand avgjord, nu icke närmare utveckla mina synpunkter i denna fråga, men jag vill i alla fall åter en gång i detta ämne åberopa min gamla motståndare i utrikespolitiska frågor, andra kammarens femte tillfälliga utskott. Detta utskott har nyligen dels förklarat, att man icke bör inlåta sig på frågan om den beväpnade eller obeväpnade neutralitetens företräden förrän efter världskriget, då först kan man se, vad som behövs, dels också uttalat, att det är tydligt, att för fredens upprättande nu bör beträdas andra vägar än de som lett till världskrig.

Världskriget är en ny händelse, och efter detsamma måste följa en lång fred på grund av den allmänna utmattningen, och från många håll inom de olika krigförande länderna har det också uttalats, att man hoppas, att detta skall bli Europas sista krig. I varje fall kan det förslag, som nu ligger på kammarnes bord, icke komma till användning förrän efter den stora uppgörelsen, och då är det icke rätt, synes mig, att nu binda svenska folket vid dessa ofantliga bördor. Allra minst är det rätt, att man gör det utan något som helst vederlag, utan att ens försöka uppdraga några grundlinjer för rättens förverkligande åtminstone inom landet.

Jag delar således den uppfattning, som fått ett uttryck i den socialdemokratiska reservationens motivering, att det nog varit riktigast att för närvarande avslå det hela. Och jag kan i det nuvarande läget icke få något exakt och tillfredsställande uttryck för detta mitt åskådningssätt annat än genom att yrka avslag på utskottets hemställan. Jag har visserligen kompromissvis varit med om det socialdemokratiska förslaget, och skall också rösta för det.

Men jag hade hoppats, att den motion jag väckt samtidigt med försvarsfrågans lösning för tillfället borde tagas under omprövning, hur vi böra inrätta oss för framtiden, skulle upptagas till behandling i samband med härordningsfrågan. Men då den motionen blev remitterad till ett tillfälligt utskott, har jag nu icke möjlighet att samtidigt rösta både för den so-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

cialdemokratiska reservationen och för ett förslag i den nämnda riktningen.

Vid sådant förhållande och då enligt min uppfattning det för svenska folket och dess framtid vore lyckligast, att man avvaktar händelserna för att se, vad som behöver och bör göras efter världskriget, kan jag alltså icke förena mig med utskottets hemställan. Genom ett uppskov skulle också vår säkerhet bli större. Det säges nämligen, att Sverige är ett misstänkt land, och varför? Jo, man frågar: mot vilka skola ni rikta edra vapen, eller vilka skola ni hjälpa med dem. Denna misstanke upphör icke genom att det nu föreliggande förslaget antages, utan snarare ökas densamma, även om man uttrycker sin neutralitetsvilja på ett så förträffligt sätt, som herr Staaß gjorde i sina slutord.

Jag måste alltså, herr talman, ur alla synpunkter, på samma gång jag ber om ursäkt för att jag belastat kammaren med detta tal, be att få hemställa om avslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Branting: Herr talman! Det skall icke falla mig in att med ett enda ord bemöta den utläggning, vartill kammaren nyss har lyssnat eller icke lyssnat, men jag anser det vara nödvändigt, att det nedlägges en bestämd protest mot det efter min mening otillständiga sätt, som den senaste talaren tillåtit sig gent emot talmannen, vilken är i det läge, att han ju icke själf kan svara på repliker, som slungas till honom. Det är endast detta, som jag här velat säga. Jag tror, att kammarens värdighet kräver, att kammaren håller sin talman om ryggen.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag skulle ha önskat, att den siste talaren hade haft något att säga angående den sakliga behandlingen av ämnet. I stället har han begagnat sig av min så kallade förlöpning för att komma förbi hela saken och därigenom vunnit en av dessa segrar över idépolitiken, som han är van att alltid vinna.

Jag skall, herr talman, irriterad som jag måste vara av talmannens ingripande, av den ofantliga påtryckning, som gjorts mot mig, att icke säga något, och av kammarens otålighet inför ett ämne av den stora vikt, som jag här berört, icke vidare inlåta mig på detta herr Brantings angrepp. Och ehuru jag har en känsla av att vad jag sade var riktigt och rättvist och icke bort bli föremål för något ingripande från herr talmannens sida, skall jag dock be herr talmannen på det varmaste om ursäkt för att jag kanske icke tillräckligt behärskat denna min sinnesstämning, som gav herr Branting ett övertag att försöka som vanligt slå ned min idépolitik.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställ-

de propositioner på: 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till berörda hemställan med de ändringar, som innefattades i den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertäggande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller första särskilda utskottets hemställan i avd. I punkten 1:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med de ändringar, som innefattas i den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 127 ja mot 70 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 3:o).* Därvid yttrade:

Herr Lindman: Herr talman! Såsom kammaren behagade finna, har vid den föredragna punkten en reservation avgivits av högerns ledamöter inom utskottet. Med anledning av denna reservation, som jag biträtt, ber jag endast att få yrka avslag på det skrivelseförslag, varom hemställangjorts i punkt 3:o).

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Det har redan under generaldebatten ifrån vårt partis talemän framhållits, hur det förslag, som nyss voterats igenom, lägger börda på börda och kommer, efter vår syn på saken, att verka alltför mycket nedtyngande på den försvarskraft i vårt land, som vi också äro lika angelägna som någon, att den måtte finnas, ifall prövningens stund skulle komma. Det har visserligen därutöver varit två fullkomligt skilda stämmor, som ha hörts också från det socialdemokratiska lägret, den ena slutande med ett bifalls-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

yrkande till utskottets förslag, den andra med ett avslags-
yrkande på alltsammans. Jag vågar emellertid framhålla, att
vårt parti och vår riksdagsgrupp ha stått eniga om den linje,
som vi här följt. Jag vill framhålla, att det har endast varit
ett rent personligt tillkännagivande från den för detta medlem-
men av försvarsberedningarna, som hade ordet här, då han
framlade sin ståndpunkt, och att denna uppfattning för visso
icke delas inom partiet i övrigt. Det är ju redan förut väl
bekant, att på den punkten en meningsskiljaktighet har rått
mellan den ärade talaren och vårt parti. Det är numera lika-
ledes riksbekant, att den ståndpunkt, som av herr Lindhagen
intages i åtskilliga frågor, är en personlig ståndpunkt, en vilde-
ståndpunkt, som han själv betecknat den, för vilken icke det
parti, där han slagit upp sina bopålar, kan göras ansvarigt.
Således är det att konstatera, att även i detta avseende man icke
har rätt att göra vårt parti på minsta sätt ansvarigt för de
självuppgivelsens vägar, åt vilka den talaren syntes vilja giva
ganska mycken uppmuntran.

När jag konstaterat detta, så vill jag emellertid här fram-
hålla rörande den punkt, som nu föredragits, att det verkligen
skulle ha varit synnerligen väl på sin plats, om man hade
kunnat i denna punkt åtminstone åstadkomma något av den
nationella samling, om vilken så vackra ord talats, men för vars
åstadkommande, när det gäller, det nog är svårt att förmå
partierna att göra offer. Här skulle emellertid för visso icke bort
hava varit något som helst verkligt offer för högern. Det är
ju ingenting annat, som här begäres, än att man skall ge något
erkännande åt den sunda tanken, att ett lands försvarskraft
dock icke bygges upp blott med de yttre hjälpmedlen, med en
större eller mindre övningstid, med större eller mindre antal
miljoner, utan att det behöves denna inre solidaritet, som gör,
att folket känner sig i den stund, då påfrestningen kommer,
kunna med glatt mod stå såsom en man, visst om att från alla
sambällslager det kan kännas, antingen att där finnes något,
som redan är ofantligt dyrbart och värdefullt att försvara,
eller, om icke detta framträder så starkt hos dem, som leva
längst bort från solsidan, att det åtminstone finnes förhoppningar
om att en fortsatt utveckling skall bringa även dem ännu mera
av sådana värden. Här fanns en möjlighet att på denna punkt
gå till mötes, säger jag, därför att den ju ligger alldeles utan-
för den meningsstrid, som kan föras angående härordningen
och de rent militära förhållandena i övrigt. De, vilkas själ
och hjärta egentligen längta till den tvååriga värnplikten, skulle
i denna punkt kunnat lika väl vara med som vi, vilka ansett
oss kunna stanna vid betydligt mindre bördor.

Det som det här gäller, är ju att se till, att man riktigt
gör klart för folket, att meningen med hela den tunga bördan,
som de militära anspråken lägga på detsamma, är *endast* och
allenast värnet av det gemensamma fäderneslandet utåt. Det

förslag, som härför av utskottets majoritet i denna punkt har framlagts, är efter vårt sätt att se det minsta möjliga. Det är i sig självt icke fullt tillfredsställande. Vi kämpade för ett par år sedan här i kammaren mellan olika formuleringar av olika starka nyanseringar av denna grundtanke. Jag stod då mot det förslag, som blev kammarens beslut, och som nu återupptagits av utskottet. Men den rättvisan måste givas däråt, att det — om än i mycket svaga former — dock pekar på, att allt icke är bra, som det för närvarande är på denna punkt. Det pekar ändå på en god vilja att söka göra något till en förbättring i detta avseende. Men det parti, som nu väsentligen genomdrivit sin vilja i denna stora fråga, vill icke vara med — synes det — ens om att på denna punkt, som kunde hållits utanför, räcka en hand till mötes. Det är en enig högerreservation, som föreligger. Och det är bekant, att första kammaren redan har, såsom det vill synas av röstsiffrorna, med obrutna partilinjor följt reservationen och sålunda sörjt för att den skrivelse, som har ifrågasatts, icke kommer att avlätas denna gång såsom riksdagsskrivelse.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Jag vill för min del icke tro ledande svenska män i dessa tider om den *onda viljan* att i detta fall icke göra vad de skulle anse sig kunna göra för ett tillmötesgående. Men vad man således måste konstatera, när den förklaringen lämnas å sido, är, att det alldeles saknas insikt och förmåga att se, huru dessa förhållanden *måste* te sig i deras ögon, som stå där nere i samhället. Den förmågan fattas på ett rent bedrövligt sätt, och det är ett varsel om att det fortfarande blir bittra och hårda strider, när så oförstående synpunkter äro gällande inom de kretsar, som äro de bestämmande i medkammaren.

Det är lika fullt ett faktum, att då arbetare i en konflikt nu få se, huru relativt underordnade myndighetspersoner kunna tillkalla militär, under förhållanden att kanhända deras opartiskhet i arbetarskarornas ögon gent emot t. ex. ett mäktigt, på platsen dominerande bolag icke är höjt över varje tvivel, måste detta väcka bittra känslor. Den tanken måste smyga sig in, att här icke är verklig opartiskhet, utan att här tager samhällsmakten parti emot arbetarna; och således blir det en bitterhet, som är ägnad att undergräva varje känsla för att man verkligen vill ha ett militärförsvar av den styrka, som kan krävas ur andra synpunkter. Sådana stämningar, som det här är fråga om, ge vatten på den blinda antimilitarismens kvarnar, och de understryka den föreställningen, att det icke är meningen blott att använda militär för de syften, vi här avse, utan att det kan tyvärr också hända, att den tillkallas i våra inre sociala konflikter på ett sätt, mot vilket arbetarklassens alla känslor och hela väsende måste resa en flammande protest. Ja, det är ytterst beklagligt och det måste väcka fruktansvärd bitterhet — det säger jag öppet — ute i bygderna bland arbe-

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

tarskarorna, att första kammaren icke ens i en sådan allvarlig stund som den nuvarande kan höja sig till vad som för oss ter sig såsom en verklig fosterländsk syn på dessa ting, utan proklamerar, att det är bra, som det är, att det finns ingenting att klaga över, att allt har vid alla tillfällen varit, såsom det borde vara, även när man från arbetarhåll sett dessa ting på rakt motsatt sätt.

Jag vill för visso icke dölja, att i klassamhället — så länge vi ha ett sådant — är det omöjligt att komma till full solidaritet. Skiljaktigheterna och klyftorna finnas där i alla händelser. Men man måste då vara desto mera angelägen om att försöka mildra och utjämna på de punkter, där sådant dock är möjligt, bara med offer av en smula fördomar, bara med offer av den synpunkten, att de goda vänner, som ibland skött om detta förut, alltid förfarit på det klokaste och bästa sättet.

Nej, här bör det ifrån den svenska riksdagens sida sägas ifrån, att det icke kan få fortsätta på det sätt, som det hittills understundom skett. Första kammaren har visserligen redan för sin del omöjliggjort en samlad opinionsyttring ifrån riksdagen. Men det kan dock tänkas, att intrycket av andra kammarrens mening skulle kunna bli starkt nog, ifall man här ville visa något bättre förståelse för huru denna sak ligger, än vad fallet varit i medkammaren. Vi hade ett exempel för icke länge sedan, då det gällde en annan ganska viktig, ganska upprörande fråga, nämligen fattigvårdsstreckets nuvarande tillämpning, och då visade det sig, att även inom den höger, som är företrädd här i kammaren, funnos åtskilliga, som icke ville göra sig solidariska i det stycket med sitt partis extrema ståndpunkt, åtskilliga, vilka önskade i stället låta försoningens röst tala och visa det tillmötesgående, som då krävdes. Om det kunde vinnas någonting liknande nu, om det kunde visa sig, att andra kammaren icke blott med den vänstermajoritet, som här finnes, utan även med eftergifter ifrån en del av dem, som höra högern till, skulle för sin del vilja besluta denna skrivelse, så tror jag, att detta dock icke skulle förfela att göra intryck och ett intryck av det goda slaget, som ginge ut över landet. I en stund som den närvarande vore det önskvärt, om detta intryck kunde komma såsom ett ringa tillmötesgående, men dock ett tillmötesgående emot de stora skaror i vårt land, som nu med bitterhet se, att efter deras mening allt för tunga bördor komma att för framtiden påläggas dem, utan att detta ens på minsta sätt hjälper deras trygghet för ögonblicket.

När så är fallet, när vi måste säga oss, att vad som kan vinnas av enighet bör vinnas, vågar jag här vädja till kammaren att med största möjliga anslutning gå fram för utskottets förslag i denna punkt. Jag vågar tro, att en och annan, som förut stått ovillig häremot, ändock skall säga sig, att i ett

ögonblick som detta bör dock något göras i enighetens riktning inom vårt folk. Ty ett enigt folk är också ett starkt folk.

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Herr Christiernson instämde häruti.

Herr Lindhagen: Jag uppträder högst ogärna i denna fråga; ty det ser ut, som om debatterna från år 1912 skulle komma att upprepas. Men jag vill säga, att jag är tacksam för att herr Branting, följande min erinran, i sitt senaste anförande inlåtit sig åtminstone något på själva saken, ty det är av särskild betydelse att speciellt ur socialdemokratisk synpunkt bedöma de synpunkter, som jag framhållit.

Herr Branting förklarade, att det var en rent personlig mening, som herr Lindhagen här frambar. Därav skulle man möjligen kunna draga den slutsatsen, att den mening, herr Branting förfäktade, var opersonlig och partipolitisk. Men herr Branting gjorde sig själv orätt, även hans mening är en personlig mening. Skillnaden är endast den, att herr Branting på grund av sina stora förtjänster om partiet och sin ledande ställning alltmer samlat i sin hand maktmedlen inom detsamma och därför vant sig vid och med en viss rätt kan fordra, att hans mening blir partiets mening. Men därav följer ju icke, att hans mening verkligen alltid är partiets mening, och i detta fall kan jag försäkra herr Branting, att då han i själva verket antydde, att jag i denna fråga stode utom partiet, det kan vara tvivel underkastat, vem som därvidlag står mera utanför partiet, herr Branting eller jag. Jag erkänner visserligen, som sagt, att herr Branting på grund av sina maktmedel står mera inom partiet än jag, men i de ideella politiska frågorna, sådana jag uppfattat dem från partiets gamla klang- och jubeldagar, då det gäller, huru vi skulle få ett nytt bättre samhälle, kan det ifrågasättas, vem som står mest inom partiet, han eller jag. För övrigt vill jag säga: huru skall man kunna få denna framtidsstaten förverkligad — denna framtidsstanke, som så många tänkare drömt om och som fört även mig till detta parti — huru skall någonsin detta kunna genomföras, om man icke skall få uttala några rättstankar, utan att det skall anses som en självuppgivelse, om dessa framföras, på samma gång som man, i överensstämmelse för övrigt med den socialdemokratiska reservationens motivering, framhåller, att det lämpligaste vore, att för närvarande yrka avslag på alltsammans och så vill jag tillägga som motiv till mitt uppträdande, att min avsikt varit att söka samla oss så många som möjligt om rättens och framtidens krav och icke bara om ett större eller mindre stycke militarism och om våldstankarna.

Sålunda kan jag, herr talman, icke finna mig i detta uttalande från partiets ordförande, att jag i denna fråga, ja tydligen även i andra frågor icke skulle stå inom partiet. Han

Ang. ombildning av rikets försvar. får väl underställa saken partikongressen, och då få vi se, huru det kan gå.

(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber som reservant i denna punkt med anledning av det anförande, som hållits av herr Branting, att i korthet få motivera den ståndpunkt, som reservanterna intagit.

Herrarna torde erinra sig, att denna fråga varit före en gång förut, nämligen 1912. Det utskott, som då avgav betänkande i saken, formulerade sin hemställan fullständigt likalydande med det skrivelseförslag, som nu föreligger till behandling. Jag vill tillägga, att utskottsbetänkandet av år 1912 var diktat av de liberala ledamöterna i utskottet och att såväl socialdemokraterna som de moderata hade reserverat sig. Mot detta utskottets betänkande uttalades en mycket skarp kritik av herr Branting, därför att det enligt hans uppfattning icke gick långt nog. Han sade bland annat, att detta liberala utlåtande om själva huvudfrågan uttalade absolut intet. Det var herr Brantings uppfattning då i en fråga, till vars lösning han nu vill bidra i form av en riksdagens skrivelse.

Mina herrar! Anledningen till att vi reservanter icke velat vara med om detta är i första hand, att vad som begäres är något, som redan finnes. I den instruktion, som gäller för landshövdingarna, finnas bestämmelser, som innehålla, att konungens befallningshavande äger att rekvirera militär handräckning, då sådan för ordningens upprätthållande är av nöden. Det, som begäres i skrivelsen, finnes alltså i instruktionen för konungens befallningshavande. Det har självfallet införts däri såsom en nödfallsåtgärd, och det uttalas också uttryckligen, att militär icke må användas utom då detta är av nöden för ordningens upprätthållande.

Jag vill vidare säga, att efter vår uppfattning skall man här icke peka på något, som rör en särskild klass av människor, utan bestämmelserna, sådana de nu äro, gälla alla, och det är efter vår uppfattning egentligare och riktigare. Anse de myndigheter, som ha att upprätthålla ordningen i landet, att den vanliga civila polis- eller ordningsmakten icke är tillräcklig för att möta befarade oordningar, så äro de ju berättigade och förpliktigade, efter vår uppfattning, att i den allmänna samhällsordningens intresse begära erforderligt biträde åt denna civila ordningsmakt. Men naturligtvis äro vi alldeles bestämt av den uppfattningen, som år 1912 också av mig uttalades och som fanns uttalad i högerreservationen till samma års betänkande, att sådana åtgärder icke borde vidtagas onödigtvis och icke heller ske på ett utmanande sätt. Men det behöver icke ligga någon utmaning däri, att myndigheterna vidtaga vissa säkerhetsåtgärder. Om en myndighet har att svara för lugn och säkerhet i samhället, så bör man icke förmena den att vid-

taga sådana åtgärder, sådana mått och steg, som därför äro erforderliga. Ang. ombildning av rikets försvar.

Jag har med detta endast velat uttala den meningen, som reservanterna haft, då de avgivit sin reservation. (Forts.)

Herr Staa ff: Med erinran, herr talman, om vad också den föregående ärade talaren erinrade om, nämligen att denna kammare för två år sedan beslöt en skrivelse av liknande innehåll, som nu föreligger, anhåller jag i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förvarande punkt samt vidare på avslag å samma hemställan; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Avd. II—X.

Utskottets i dessa avdelningar gjorda framställningar biföllos av kammaren.

Avd. XI.

Punkten 1:o).

Uti sitt yttrande vid avdelningen XI hade utskottet, bland annat, förklarat sig icke kunna tillstyrka herr Karlssons i Fjäl i motionen nr 221 framlagda förslag, att viss del av kostnaderna för inlandsbanans färdigbyggande skulle bestridas av värnskattemedel.

Häremot hade reservation avgivits av herrar *Staa ff, D. K. Bergström, Kvarnzelius, K. M. B. Hellberg, Kobb, B. A. Petrén* och *E. A. Nilson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava annan, i reservationen angiven lydelse.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Staa ff: Herr talman, mina herrar. I avgivna motioner har ledamoten av denna kammare herr Karlsson i Fjäl föreslagit, att ett belopp skulle avsättas till snabbare fortsättande av inlandsbanan samt att detta belopp även skulle uttagas av värnskattemedel.

Utskottet har avstyrkt dessa motioner, och med avseende å själva slutet är utskottet enhälligt, men icke så i avseende å motiveringen. Utskottets motivering, som återfinnes på sid. 535 lyder sålunda:

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

»Utskottet har icke heller kunnat tillstyrka herr Karlssons i Fjäl förslag, att viss del av kostnaderna för inlandsbanans färdigbyggande skulle bestridas av värnskattemedel.» Gent emot denna motivering har jag jämte åtskilliga meningsfränder avgivit en reservation, som återfinnes på sid. 608, och hava vi ansett, att utskottets uttalande bort hava följande lydelse:

»Ehuru ett skyndsamt färdigbyggande av inlandsbanan, särskilt ur försvarssynpunkt, måste anses högeligen önskvärt, och ehuru kostnaderna för denna banas utförande, med hänsyn till dess stora strategiska betydelse, till sin natur synas hänförliga till och jämförliga med de extra utgifter till försvarets stärkande, som skola täckas av värnskattemedel, så anser sig likväl utskottet, på samma skäl som ovan anförts beträffande herr Thorssons motion, böra avstyrka herr Karlssons i Fjäl motion nr 222.»

Beträffande herr Thorssons ifrågavarande motion har nämligen utskottet i sin motivering hänvisat till, att värnskattebeloppet är i sig självt betydligt och att den nu rådande världskrisen med säkerhet kommer att vålla stora svårigheter för många av dem, som skola utgöra ifrågavarande skatt.

Saken ligger sålunda på det sättet, att utskottet velat helt och hållet avvisa herr Karlssons i Fjäl motion, under det att reservanterna velat giva ett principiellt erkännande åt den i motionen uttalade tanken, att denna banas fortsättande är av en så utomordentlig strategisk betydelse, att kostnaderna därför väl förtjänat att till en del täckas av värnskattemedel och sålunda betraktas såsom kostnader för försvaret.

Jag vill erinra om, att motionären såsom stöd för sitt förslag i viss mån har att åberopa den uppfattning, som uttalades av Kungl. Maj:t uti det trontal, varmed första riksdagen i år inleddes, ty där tillkännagav sig Kungl. Maj:t överväga, huruvida icke till denna banas snabbare fortsättande med hänsyn till dess stora försvarsbetydelse något belopp borde avsättas av värnskattemedel.

Reservanterna äro för sin del förvissade om, att denna uppfattning är riktig, och de ha icke kunnat undgå att erinra sig, med vilken utomordentlig energi den militära sakkunskapen på sin tid framhållit den stora strategiska betydelsen av denna bana. Jag tror knappast, att jag misstager mig, ehuru jag icke har ordalydelsen här, då jag säger, att generalstabschefens yttrande gick därpå ut, att näppeligen några åtgärder kunde för övre Norrlands försvar anses vara av så stor vikt som fortsättandet av inlandsbanan. Man torde väl kanske icke behöva uppehålla sig vid att betona den synpunkten, att järnvägar i vår tid faktiskt utgöra en del av försvarsberedskapen. Det är emellertid tydligt och påtagligt — och därom ha reservanterna icke på minsta sätt råkat i någon meningsskiljaktighet med utskottets majoritet — att därutav naturligtvis icke får slutas, att vilken bana som helst borde kunna anläggas med medel, avsedda för försvaret. Men väl bör en bana, som är lagd på sådana orter, att den icke kan, så vitt man kan se, på en överskådlig framtid förränta det däri nedlagda kapitalet eller ens bära drift-

kostnaderna, kunna, då den är av så stor strategisk betydelse som här är fallet, påräkna bidrag även från försvarsmedel.

Det är ur dessa synpunkter, som jag vill hemställa, att kam-maren behagade giva sitt gillande åt det principiella uttalande, som reservanterna avgivit till stöd för motionärens uppfattning, genom att godkänna den av oss gjorda reservationen.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Utan att inlåta mig något vidare på denna sak vill jag endast i korthet tillkännagiva, att vi, som i utskottet haft en annan uppfattning i detta fall icke kunna dela den mening, som här blivit uttalad, och därför ber jag endast att få yrka bifall till utskottets hemställan ävensom till dess motivering uti denna punkt.

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen givat propositioner å de under överläggningen framkomna yrkandena, biföll kam-maren utskottets hemställan med den ändring beträffande motive-ringen, om framställts i den av herr Staaff m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 2:o) och 3:o).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Avd. XII.

Ifråga om utskottets hemställan under denna avdelning hade reservation avgivits av herrar *A. C. Lindblad, Branting, Thorsson, Rydén* och *Larsson* i Västerås, vilka ansett, att utskottet bort hem-ställa,

att riksdagen — — (lika med utskottet) — — förevarande proposition nr 138,

dels till bestridande — — (lika med utskottet) — — utanordna 55,000 kronor;

dels, utöver det å fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen för år 1915 upptagna belopp av 225,000 kronor för ordnande av landstormssförråd, till anskaffande av intendenturmateriel bevilja ett anslag av 16,600,887 kronor att utgå av värnskattemedel samt här-av för år 1915 anvisa ett belopp av 4,775,000 kronor ävensom medgiva, att avtal å kronans vägnar finge i föreskriven ordning träffas med leverantörer om leveranser av intendenturmateriel för 16,825,887 kronor, på villkor beträffande betalningstiden att betal-ning erlades år 1915 med högst 5,000,000 kronor, eller det belopp, som i statsverkspropositionen och av utskottet sammanlagt föresla-gits till anvisning för ifrågavarande ändamål under år 1915, år 1916 med högst 5,000,000 kronor, år 1917 med högst 5,000,000 kronor och år 1918 med högst 1,825,887 kronor ;

dels, utöver de å fjärde huvudtiteln — — (lika med utskottet) — — 774,000 kronor att utgå av värnskattemedel.

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr Rydén yttrade: Herr talman, mina herrar! Sedan den första voteringen i denna fråga ägt rum har jag och mina kamrater enats om att icke påkalla kammarens uppmärksamhet för yrkanden och voteringar beträffande de övriga punkter där vi äro skiljaktiga från utskottet, då vi förmena, att voteringen i den första punkten helt säkert var utslagsgivande med avseende å ställningen här i kammaren. Men i den nu föredragna punkten ha vi reservationsvis framställt ett yrkande, som det är vår avsikt att här i kammaren fullfölja och för vilket vi vilja söka vinna understöd även utanför vårt parti.

Denna vår reservation gäller andra stycket nederst på sid. 570, där det är fråga om beviljande av penningar för anskaffande av viss intendenturmateriell. I denna intendenturmateriell ingår materiell såväl för linjen som för reserven och för landstormen. Herr Thorsson lämnade i det anförande, som han för en stund sedan höll här i kammaren, en utredning angående skiljaktigheten mellan vår ståndpunkt och den ståndpunkt, som de övriga intaga i fråga om denna punkt, och jag skall därför icke annat än i stora drag nu erinra om, vad herr Thorsson då yttrade.

I den kungl. propositionen nr 138 har framlagts en redogörelse för tre olika alternativ för anskaffandet av intendenturmateriell, nämligen dels ett alternativ A, som Kungl. Maj:t för sin del förordat, men utskottet återigen frångått, dels ett alternativ B, som innebär nyanskaffning i något större omfattning och vilket förslag utskottet nu förordat i den förevarande punkten, dels slutligen ett alternativ C, som ställer sig 3,700,000 kronor dyrare. Detta alternativ C avser i främsta rummet att utöka anskaffningen av intendenturmateriellen för armén så att landstormen skulle bli på ett annat sätt tillgodosedd än vad fallet skulle bli enligt den kungl. propositionen och enligt utskottets förslag. Det kan måhända icke anses lämpligt att nu ingå i en detaljerad redogörelse för skiljaktigheten mellan de olika förslagen — jag är icke fullt på det klara med, om det här gäller militära hemligheter — men jag vill emellertid framhålla, att därest utskottets förslag segrar, kommer exempelvis icke ytterplagg att ingå i landstormens utrustning, utan en hel del av de fattiga landstormsmän, som skulle komma ut utan att vara försedda med sådana plagg skulle alltjämt vara hänvisade till att undergå ganska svåra lidanden under tjänstgöringen. Jag kan för min del icke finna annat än, att det bästa är att ordna denna sak, när vi nu göra denna allmänna stora uppgörelse och då det är så ställt, att värnskatten kan ge 80 miljoner kronor lika väl som 75 miljoner. Den saken är ju omöjlig att bedöma: det är. såsom vi säga i vår reservation, riktigtast att tillsvidare hålla frågan om värnskattens slutliga omfattning öppen. Vi ha dock för vår del icke ansett det vara riktigt att man skall lämna landstormen i hög grad bristfällig utrustning, utan vi hålla för vår del före, att vi böra bifalla det längst gående av de nu föreliggande alternativen, nämligen det, enligt vilket av de genom värnskatten inflytande medlen ytterligare 3,700,000 kronor skulle tagas i anspråk för att tillför-

säkra landstormen en mera tillfredsställande beklädnad. Jag tycker, att herrarna gärna skulle kunna gå med på detta vårt förslag, och icke minst med hänsyn till de erfarenheter, som man vunnit under de mobiliseringar, som vi alla ha bevittnat, borde man här kunna sträcka sig så långt, som vi i vår reservation föreslagit.

Ang. ombildning
an rikets
försvar.
(Forts.)

Jag ber således för min del, herr talman, att uti denna punkt få yrka avslag å utskottets hemställan i vad den skiljer sig från vår reservation och i stället bifall till denna sistnämnda.

Vidare anförde:

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Det är för mig icke så synnerligen angenämt att uti denna punkt nödgas yrka bifall till utskottets hemställan, då jag såväl i tredje försvarsberedningen som jämväl sedermera inom utskottet har hävdad just de synpunkter, som av den närmast föregående ärade talaren här ha uttalats. Då jag det oaktat nu yrkar bifall till utskottets hemställan, är detta endast och allenast beroende på de ekonomiska förhållandena, som nu rådande krisen utomlands, vilken ju även berört Sverige, har framkallat. Jag ber även att få erinra om det förhållandet att kammaren nyss bestämde värnskattens belopp och därvid beräknade, att densamma skulle lämna 75 miljoner kronor. De engångskostnader, som utskottet i varje fall har tillstyrkt, gå emellertid utöver 75 miljoner kronor. Att då, innan man vet vad värnskatten slutligen kan komma att giva likväl bestämma, att av de genom densamma influtna medlen skall ytterligare tagas ett belopp å närmare 4 miljoner kronor, synes mig bära vittne om en sangvinism, som är så stor, att den för närvarande saknar sitt berättigande. Jag ber att få säga min ärade kamrat från utskottet, som här yrkade bifall till reservationen, att om det framdeles kommer att visa sig, att värnskatten lämnar ett så pass stort överskott, som skulle vara erforderligt för att täcka det behov, vars tillgodoseende han med mycken styrka och med mycken rätt framhöll, skall jag, om jag vid den tidpunkten har något som helst inflytande på avgörandet här i kammaren, vara den förste, som medverkar till sakens genomförande. Och jag vill gå ännu ett steg längre och säga, att när bättre ekonomiska förhållanden inträda, kommer jag för min del att mycket strängt hålla på, att de krav, som den ärade talaren här ville tillgodose, även komma att tillgodoses och det på ett sådant sätt, att i enlighet med den allmänna mening, som jag har, kostnaderna därför skola komma att bäras av den del av landets skattdragande invånare, som har den största förmågan att bära desamma.

Jag nödgas alltså i det läge, vari vi nu befinna oss, anhålla om kammarens bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag beklagar, att jag icke kunnat följa den siste ärade talaren. Jag tror icke, att det är riktigt att behandla det föreliggande ärendet på det sättet, att man säger: nu

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 83. 6

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

ha vi beslutat så och så många miljoner till utgifter, och därför skola vi nu icke ordna för landstormen i detta avseende. Det är ett av de spörsmål, som allra först böra ordnas. Den värnpliktslag, som nu är antagen, medgiver ju rätt för Kungl. Maj:t att till bevakningstjänst utkalla landstormen allra först för att vederbörande i lugn och ro skola få företa mobilisering av linjetrupporna, och när man då har pålagt denna kontingent av de värnpliktige ökade bördor, som de i första hand skola ikläda sig, kunna vi icke rätt gärna besluta det föreliggande förslaget, utan att vi ordnat så, att även denna del av de värnpliktige får sin utrustning. Och alla de där funderingarna, att herrarna slutat avtal och att högern icke vill ikläda sig mer än de 78 miljonerna, få vi ställa i andra rummet; här gäller att fatta ett beslut, som ger möjlighet för Kungl. Maj:t att ordna denna fråga. Slutuppgörelsen beträffande värnskatten kommer i varje fall icke att ske förrän 1917 eller 1918, och om då de medel, som influtit efter de beräknade grunderna, icke skulle hinna till, så tror jag, att den saken nog låter rangera sig.

Det är icke allenast landstormen, som skulld i detta stycke bättre behöva tillgodoses. Från *sjöförsvarets målsman har man här försummat att i tid föra fram spörsmålet om anskaffning av vinterutrustning för manskapet vid flottan och kustartilleriet*. Även där ha vi ett krav, som nu behövde tillgodoses, men de belopp, som åtgå för detta ändamål, äro dock icke av större omfattning, än att Kungl. Maj:t skall kunna ordna den sidan av saken under den närmaste tiden, utan att man nu skall behöva fatta något särskilt beslut därom. Det är kanske svårare att sedan få fram ett omfattande förslag till ordnandet av landstormen, och för övrigt måste jag säga, att principiellt sett är det väl sådana kostnader som de nu ifrågavarande, vilka böra ersättas med värnskattemedel.

Jag ber sålunda, herr talman, att få tillstyrka yrkandet på bifall till reservationen.

Herr *Lundgren* instämde häruti.

Herr E. A. Nilson i Örebro: I anledning av vad den näst föregående ärade talaren nu anført vill jag, till vad jag förut yttrade, endast göra en erinran om det förhållandet, att en icke oväsentlig del av den utrustning, varom här är fråga, i varje fall redan har tillgodosetts, eller, i den mån som så icke ännu har skett, under den närmaste tiden kommer att tillgodoses genom användandet av det 50-miljonerkrönorskreditiv, som ställts till Kungl. Maj:ts förfogande. Jag har genom personliga förfrågningar hos herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet förvissat mig om, att denna utrustning delvis avser även landstormen, som den ärade talaren här nyss talade om och vars behov i det avseendet han enligt min mening med mycken rätt ansåg borde med nödvändighet tillgodoses. Detta gör, att jag anser mig ha goda skäl att vidhålla det yrkande, som jag här förut framställt.

Herr Lindman: Herr talman! Det torde kanske vara obehöfligt efter det yttrande, som vi nu senast hört, att vidare ordas om denna sak. Jag vill emellertid här blott meddela, att jag för min del i detta fall hyser samma uppfattning som den siste ärade talaren, nämligen att en tillfredsställande beklädnad för landstormen bör komma till stånd; det råder väl, förmodar jag, icke mer än en mening här i denna kammare om, att så bör ske. Det vill jag tillkännagiva gent emot de talare, herrar Thorsson och Rydén, som yttrat sig, men ställningen är ju faktiskt sådan, att detta behov kan icke tillgodoses på detta sätt, eller vi veta åtminstone icke, om det kan tillgodoses på detta sätt. Engångsutgifterna uppgå till 75 miljoner kronor, och värnskatten är beräknad till 75 miljoner kronor. Värnskatten skall således täcka engångskostnaderna och betala dem. Först när värnskatten influtit, får man veta, om det blir något överskott. Om det blir det, skall detta överskott tillfalla staten. Det skall icke återgå till dem, som betalat skatten, utan det är statens pengar, som skola användas för något statens ändamål av detta slag. Om pengarna räcka till, kunna de ju användas till *detta* ändamål, men att bestämma det redan nu kan icke vara riktigt, ty det kan hända, att det behov, om vilket herr Rydén talade, kan behöva tillgodoses i annan ordning redan tidigare.

Jag ber därför herr talman, att få instämma i herr Nilsons yrkande.

Herr Thorsson: Herr talman! Ja, det är mig icke obekant, att de medel, som Kungl. Maj:t fått sig anvisade i avsevärd mån använts för inköp av utrustningspersedlar för såväl linjen som landstormen i syfte att avhjälpa de mest trängande behoven, uppköpen för linjen skola självklart i sinom tid likvideras med värnsskattemedel, men här framträder icke endast det spørsmålet, utan också den frågan, att dessa utgifter, som betingas av landstormsutrustningen, framför allt skola betalas med värnsskattemedel, och därför måste jag även ur rent principiell synpunkt vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande avdelning, dels ock på bifall till den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid avdelningen fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje särskilda utskottets hemställan i avd. XII av utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Ang. ombildning av rikets försvar.
(Forts.)

Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid avdelningen fogade reservationen.

Voteringen utvisade 114 ja mot 97 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Avd. XIII.

Punkten 1:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning härpå av *punkten 2:o)*, begärdes ordet av

Herr Vahlquist, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig yttra ett par ord i denna punkt.

Som herrarna funnit, har jag i anledning av denna byggnadsfråga väckt en motion, nr 245, i vilken jag framställt vissa synpunkter, till vilka jag anser hänsyn borde tagas vid uppförande av bostäder för underofficerarna.

Orsaken till att jag gjort detta är att enligt mitt förmenande, allt för liten uppmärksamhet ägnats denna bostadsfråga. Vi må komma ihåg, att underofficerarna med sina familjer äro hänvisade till dessa kasernbostäder under en lång följd av år. Det ligger därför stor vikt på, att bostäderna så ordnas, att de i möjligaste mån bidra till att höja hemtrevnaden för dessa familjer. Och i övrigt anser jag bostadsfrågans tillfredsställande ordnande i hög grad inverka på, huruvida det skall lyckas att på ett tillfredsställande sätt rekrytera underofficerskårerna.

Utskottet har emellertid beklagligt nog, fäst mycket liten vikt vid denna min motion och har helt snävt yrkat avslag å densamma.

Jag kommer emellertid ej att nu framställa något yrkande, om bifall till motionen, men jag hoppas, att herr statsrådet och chefen för kungl. lantförsvarsdepartementet, trots utskottets snäva avspisande av motionen och med beklagande av den oförståelse, som utskottet därigenom visat i denna fråga, skall taga saken under allvarlig omprövning och, med beaktande av de synpunkter jag i motionen framhållit, göra allt vad göras kan för att söka bereda dessa underofficerare med familjer så goda och hemtrevliga bostäder som möjligt.

Herr talman! Jag har som sagt intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Avd. XIV.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. ombild-
ning av rikets
försvar.
(Forts.)*

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,48 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.
